

RIIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

MAAHANMUUTTO
Tulkin työ haasteellista
Mistä apua kielitaidottomalle?
Miksi nuoret radikalisoituvat?

ODDOTA TÄSSÄ

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran syyskuussa 2015

Toimitus:
Päätoimittaja
 Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
 Heli Yli-Räisänen
Toimituskunnan jäsenet
 Maatu Arkio-Lampinen
 Veli Hukkanen
 Jaana Koivukangas
 Jenni Lehtonen

Kansikuva:
 Vastavalo.fi

Julkaisija:
 Rikosuhripäivystys (RIKU)
 Maistraatinportti 4 A 7. kerros,
 00240 Helsinki
 www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
 Printmix Oy
 Sulkapolku 3 00370 HELSINKI
 www.printmix.fi
 vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:
 Printmix Oy
Paino: ForssaPrint oy, 2015

Painos: 2750 kpl

ISSN 1455-1381
Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet
 ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiansa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsiallisia rahoittajia ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

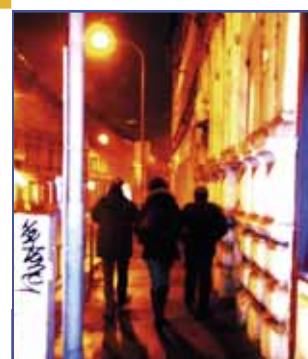
Tukipalvelut rikoksen uhrille, hänen läheiselleen ja rikosasian todistajalle ovat:

- Auttava puhelin 0203 16116
- Juristin puhelinneuvonta 0203 16117
- Kysymys - vastauspalvelu verkossa www.rikunet.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 29 palvelupisteestä www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

RIKUSSA TÄLLÄ KERTAA

Pääkirjoitus.....	3
Uusia kasvoja RIKUSSA.....	4
Miten kielitaidoton saa apua Suomessa?.....	6
Tulkin työ on haastavaa ja vastuullista.....	8
Ihmiskauppaa – meilläkin.....	10
Paperittomat rikoksen uhrena.....	12
Radikalisoituminen – seuraukset näkyvät monella tasolla.....	14
Luottamus poliisiin – tekoja, ei mielikuvia.....	16
Mitkä seikat selittävät maahanmuuttajien tekemien rikosten määrää?.....	18
Maahanmuuttajat rikoksen uhreina.....	19
Yhteisöllisyys tekee uhrin asemasta tukalan kunniakonflikteissa.....	20
ERIT-kolumni: Pakkoavioliitot ovat todellisuutta Suomessakin.....	22
Juristit vastaavat.....	24
Infopankki – monikielistä tietoa maahanmuuttajille.....	26
Aluetoimistojen kuulumisia.....	27
Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuskokemukset Helsingissä.....	29
Uusi yhdenvertaisuuslaki tehostaa syrjintään puuttumista.....	31
Miten RIKU voi auttaa nuoria.....	32
Kiinnostava opas: Oikeuksia erojen yli.....	32
RIKUN yhteystiedot.....	33

KORJAUS

RIKU-lehden numerossa 3/2014 luki väliotsikossa sivulla 16 virheellisesti Exit-hanke, kun siinä olisi pitänyt lukea Nuorten Exit.

Avun luokse tietoa ja luottamusta lisäämällä

Osa rikoksen uhreiksi joutuneista ulkomaalaisista ei uskalla tehdä rikosilmoitusta, koska pelkää siitä aiheutuvia seurauksia oleskeluoikeudelleen. Tämä pätee myös tilanteisiin, jossa oleskelulupa on voimassa. Taustalla on pelko siitä, että rikosprosessi voi vaikuttaa mahdollisuuksiin saada jäädä Suomeen, vaikka ei olisi itse syyllistynyt mihinkään.

Tilanne on paljon vielä vaikeampi silloin, kun oleskelulupaa tai viisumia ei ole. Voi vain kuvitella kuinka moni paperiton henkilö jättää ilmoittamasta rikoksesta maasta poistamisen pelossa. RIKUssa ja muissa uhripalveluissa kohdataan myös lähisuhdeväkivallan uhreja, jotka pelkäävät sen vuoksi, että heidän oleskelulupansa on riippuvainen avioliitosta väkivallan tekijän kanssa. Jos liitto loppuu, ei perusteita oleskeluoikeudelle enää välttämättä ole. Onneksi ulkomaalaislakiin on tältä osin tulossa parannus. Tästä voimme kiittää eduskunnan maaliskuussa ratifioimaa Istanbulin sopimusta.

Korkea ilmoittamiskynnys on myös silloin, kun Suomessa pysyvästi asuva henkilö joutuu etnisen taustansa vuoksi rasismien tai syrjinnän kohteeksi. Viharikoksissa näyttäisi olevan paljon piiloriikollisuutta. Poliisiammattikorkeakoulusta on arvioitu, että vain noin kolmasosa rasisisistä rikoksista ilmoitetaan poliisille.

Kun vielä otetaan huomioon, että rikoksen uhrien palvelut eivät tavoita läheskään kaikkia rikoksen uhreja, saati muunkielisiä uhreja, on aika selvää, että ulkomaalaiset ja maahanmuuttajataustaiset uhrin ovat yksi niitä palveluiden katvealueella olevia ihmisryhmiä, joiden tavoittamiseen tulee erityisesti panostaa. Monella myös kokemukset oman maan viranomaisista voivat vaikeuttaa luottamista Suomen viranomaisiin.

Rikoksen uhriksi joutuminen vieraassa maassa, jonka kieltä osaa vain jonkin verran tai ei ehkä lainkaan ja jonka oikeusjärjestelmää ei tunne, voi olla hyvin pelottava kokemus. Ja jos apua ei saa, voi kokemuksesta jäädä niin paha trauma, että se vaikuttaa ihmisen koko elämään ja varmasti myös kotoutumiseen ja luotta-

> Kuva: Sami Liukkonen

mukseen ylipäätään yhteiskuntaa kohtaan. Pahimmassa tapauksessa syntyy ikävä noidankehä, jossa paha olo lisää syrjäytymistä ja jopa rikollisuutta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksessa *Maahanmuuttajat rikoksen uhreina ja tekijöinä* nostetaan esille kotoutumistoimien tärkeys sekä uhrien tukipalveluiden merkitys, myös erityisesti maahanmuuttajamielille suunnattuina.

Hyvä malli luottamuksen rakentamisesta on poliisin ennalta estävä toiminta. Helsingin poliisissa se tarkoittaa sitä, että poliisi menee aktiivisesti maahanmuuttajayhteisöjen tilaisuuksiin, tekee itsensä tunnetuksi ja helposti lähestyttäväksi, auttaa yksilöitä ja yhteisöjä suorien kontaktien kautta. Kun vielä saisimme lisää maahanmuuttajataustaisia poliiseja kentälle, niin kynnykset varmaan madaltuisivat entisestään.

Paperittomien ja muiden marginaalisia elävien kannalta luottamuksen rakentaminen poliisin kanssa on iso haaste. Miten esimerkiksi paperiton

voisi hakea oleskelulupaa tai tehdä rikosilmoituksen ilman pelkoa seurauksista maassa oleskelulle? Joillain paikkakunnilla on lupa-asioissa kokeiltu sellaista, että mukana on ollut vaikutusvaltainen henkilö, jonka avulla asiat on saatu sovittua poliisin kanssa. Belgiassa tietyt järjestöt voivat jättää paperittoman rikoksen uhrin puolesta oleskelulupahakemuksen. Eli malleja löytyy.

Tässä lehdessä on käsitelty ulkomaalaisten ja maahanmuuttajataustaisten rikoksen uhrien tilannetta Suomessa, mutta myös ajankohtaisia ilmiöitä kuten väkivaltaista radikalisoitumista. Maahanmuutto Suomeen on tullut jäädäkseen ja siksi tarvitsemme tietoa ja ymmärrystä myös siitä, miten eri kulttuureihin ja uskontoihin liittyvät asiat vaikuttavat ihmisten toimintaan, jotta voimme auttaa uhreja ja ehkäistä rikoksia.

Leena-Kaisa Åberg

Toiminnanjohtaja, päätoimittaja
RIKU

UUSIA KASVOJA RIKUSSA

RIKUun on saatu taas kaksi uutta työntekijää. Keitä he ovat?

Kuka olet ja mistä tulet?

KK: Olen Katriina Kallio, tulin RIKUun Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piiristä, jossa työskentelin ensin alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmäkodissa pakolaissihteerinä ja sittemmin piiritoimistossa nuorisotoiminnan suunnittelijana. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja yhteiskuntatieteiden maisteri.

PM: Olen Pia Marttila. Tulin RIKUun thaimaalaisesta Mekongin alueella toimivasta ihmiskaupan uhreja auttavasta järjestöstä, jossa työskentelin Bangkokissa pari vuotta Suomen Lähetysseuran kautta. Sitä ennen asuin Keski-Amerikassa Guatemalassa ja tein töitä naisten taloudellisten oikeuksien parissa YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenilla. Olen Oulusta, mutta Ruotsissa vietetyn lapsuuden ansiosta kaksikielinen, minkä vuoksi opin valtiotieteitä Åbo Akademiilla Vaasassa ja Turussa. Olen siis saanut asua vähän ympäriinsä Suomessa ja maailmalla, minkä koen suurena rikkautena.

Minkä asioiden parissa työskentelet RIKUssa?

KK: Työskentelen RIKUn nuorten hankkeessa NUORIKUssa projektisuunnittelijana. Tehtäviini kuuluu esimerkiksi nuorten ohjaus ja neuvonta chatissa rikosuhriasioissa ja projektin yleisluontoiset kirjoitus- ja suunnittelutyöt. Projektissa järjestämme seminaareja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille ja pyrimme lisäämään nuorten ja heidän kanssa työskentelevien tietoutta rikosuhriasioista.

PM: Vastuualueeni RIKUssa on ihmiskaupan uhrien auttamistyön kehittäminen. Tavoitteena on siis se, että ihmiskaupan uhrin saivat Suomessa tarvitsemansa avun ja että tarjotut palvelut olisivat korkealaatuisia, riittäviä ja helposti saatavilla.

Millaisia eväitä tuot mukanasu uuteen tehtävään?

KK: Olen työskennellyt muutamassa eri järjestössä ennen RIKUa ja tunnen järjestökenttää. Minulla on kokemusta myös vapaaehtoisten kanssa työskentelystä ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä. Olen työskennellyt nuorten kanssa erilaisissa tehtävissä ja koen heidän kanssaan työskentelyn mielenkiintoisena ja tärkeänä.

PM: Ihmiskauppakysymysten parissa olen aiemmin työskennellyt Thaimaan lisäksi lyhyen ajan Argentiinassa. Itse alan kokemuksen lisäksi tuon ehkä kansainvälisen kokemuksen mutta etenkin suuren innostuksen ja halun oppia kaikilta alan toimijoilta täällä Suomessa.

Millaisia haasteita näet uudessa työssäsi?

KK: Tällä hetkellä näen haasteena levittää tietoutta rikosuhriasioista vielä laajemmalle joukolle nuoria niin, että he tunnistavat, mikäli ovat joutuneet rikoksen uhriksi ja uskaltavat hakea tarvittaessa apua. Nuorilla omat rajat ovat usein hakusessa, ja heille ei välttämättä ole selvää milloin hyväksyttävän toiminnan raja ylittyy, ja mitä siitä seuraa. Myös nuorten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeää tietää, mitä tehdä, jos kohtaa nuoren, joka on joutunut rikoksen uhriksi. Tiedottamistyölle on siis jatkuvasti paljon tilaa.

PM: Niitä on paljon – yksi suurimmista varmaankin se, että ihmiskauppaa on niin monenlaista ja tapaukset voivat erota toisistaan paljonkin. Se tekee ihmiskaupan tunnistamisesta haastavaa ja vaikeuttaa sellaisten palvelukokonaisuuksien kehittämistä, jotka sopisivat sellaisenaan jokaiselle.

Miten rentoudut työajan jälkeen?

KK: Rentoudun tapaamalla ystäviä, maalaan, kirjoitan tai menen kävelyllä meren rantaan. Harrastan myös ratsastusta, joka on erinomainen tapa irtautua työasioista.

PM: Näen kavereita, selailen lentotarjouksia, katselen rikossarjoja ja kuljetan kuntosalikamppeita mukanaani, vakaana aikomukseni joku päivä vielä mennä!

> Katriina Kallio
Kuva: Sami Liukkonen

> Pia Marttila
Kuva: Sami Liukkonen

Miten kielitaidoton saa apua Suomessa?

Rikoksen uhriksi joutuu Suomessa myös ulkomaalais- taustaisia, ja osalla näistä avun tarvitsijoista ei ole tarvittavaa kielitaitoa asioidensa eteenpäin viemiseksi. Miten kielimuuri murretaan Turun turvakodissa, Vantaan sosiaalipäivystyksessä ja ulkomaalaistaustaisten auttamiseen erikoistuneessa Turvakoti Monassa?

Teksti: Annukka Timonen

Kielitaidon puute ei ainoastaan vaikuta asioiden selvittämiseen, vaan sillä on myös suuri vaikutus palveluiden piiriin hakeutumisessa. Tarvittavaa tietoa ei välttämättä ole, ja tieto lakiin liittyvissä asioissa voi olla erittäin heikkoa.

Heikko tiedon saanti antaa tilaa myös erilaisille peloille. Huhut saattavat vääristää tietoa entisestään. Negatiivisten asioiden, mitä tapahtui kaverille, pelätään osuvan myös omalle kohdalle. Ongelmia saattaa aiheuttaa myös se, etteivät ulkomaalaiset aina välttämättä ymmärrä, mitä eroa on kansalaisjärjestöllä ja viranomaisella. Suullisen tiedon välittämisellä onkin havaittu olevan suuri vaikutus siihen, miten palvelut koetaan, ja hakeudutaanko niiden pariin.

Turun turvakodissa turvaututaan tulkkipalveluun

Tuoreimpien tilastojen mukaan Turun Ensi- ja turvakoti ry:n ylläpitämään Turun turvakotiin hakeutuneista noin 14 prosentin kanssa ei löytynyt yhteistä asiointikieltä. Tällaisissa tapauksissa turvakoti tukeutuu tulkkipalveluihin, vaikka se hidastaa asioiden selvittämistä. Tulkkia ei kuitenkaan ole aina saatavilla ja välillä on turvaututtava Googlen kääntäjään verkossa, piirtämiseen tai yksinkertaisen suomen tarjoamaan vaihtoehtoon. Akuuttitilanteissa tulijalla on kuitenkin usein oma saattaja.

– Valtaosalla on sukulainen, ystävä tai viranomainen mukana, ja sillä pärjätään kunnes saadaan tulkkipalvelu avuksi, sanoo turvakodin ohjaaja **Ritva Alkio**.

Tietoa turvakodin toiminnasta ulkomaalaistaustaiset asiakkaat saavat muun muassa esitteiden kautta, mutta tärkeimpänä tiedonlähteenä toimivat kuitenkin ystävät sekä keskusteluiden kautta levinnyt suullinen tieto.

– Tieto kulkee naiselta naiselle, sanoo Alkio.

Turvakodissa työskentelevien haasteet eivät ainoastaan ole kielellisiä tai kulttuurillisia vaan haasteita lisää myös asiakkaiden oma temperamentti. Tunnesanoja saatetaan käyttää paljon ja tällöin on tärkeää, että asiakas voi puhua näistä omalla äidinkiellään. Myös suomalaiset tasa-arvoon perustuvat käytännöt saattavat aiheuttaa asiakkaissa hämmennystä.

– Patriarkalisesta yhteiskunnasta tulevat saattavat hämmentää suomalaisista toimintatavoista. Esimerkiksi jos tulee avioero, se, kenelle lapsi menee, ei olekaan niin, että joku sanoo, että ”minä otan lapset”. Jos siitä tulee riita-asia, se tutkitaan tasapuolisesti, sanoo Alkio.

Vantaan sosiaalipäivystyksen arki

– Kohtaamme viikoittain henkilöitä, joiden kanssa meillä ei ole yhteistä kieltä, sanoo kriisityöntekijä **Sointu Silvola**.

Pääasiointikielenä Vantaan sosiaalipäivystyksessä ovat suomi, ruotsi ja englanti. Toisinaan työntekijöillä voi olla muunkin kielen osaamista, mutta pääsääntöisesti kieli ongelmien kohdalla tukeudutaan tulkkipalveluihin.

– Käytämme lähinnä puhelintulkkausta, mikä on lisääntynyt viimeaikoina paljon, sanoo Silvola.

Vantaan sosiaalipäivystyksessä tilanne on myös hieman erilainen. Asiakkaiden olosuhteet tiedetään usein etukäteen, ja tulkkipalvelut voidaan suurimmassa osassa tapauksia tilata etukäteen. Mikäli tulkkia ei kuitenkaan ole aina saatavilla, hoidetaan tilanteet hieman epävirallisella tavalla eli perheenjäsenten tai

Kuva: Morguefile, quicksandala

tuttavien avulla. Myös elekieli ja muut kommunikointitavat otetaan tarvittaessa käyttöön asioiden selvittämiseksi.

Eleiden avulla pyritään myös järjestämään uusi tapaaminen, jotta tulkki saadaan paikalle avuksi.

Kieliongelmat heijastelevat myös avunsaantiin. Asiakkaat, joilla ei ole tarvittavaa kielitaitoa, eivät välttämättä saa halua- maansa tietoa.

– Asiakkaat, jotka eivät osaa vielä suomen kieltä, eivät kykene samalla tavalla ottamaan meihin yhteyttä, Silvola sanoo.

Ongelmia saattaa tuottaa myös kulttuuri. Osaan kulttuureista ei kuulu kriisiavun vastaanottaminen vaan vaikeudet koetaan perheen sisäisiksi asioiksi. Sosiaalitoimessa joudutaan myös usein markkinoimaan sekä kertomaan toiminnasta.

Tieto avusta sekä palvelun saannista on paljon yhteistyön varassa. Yhteistyötä tehdään poliisin sekä kriisityönpuolen kanssa.

Elekielellä eteenpäin Turvakoti Monassa

Kieliongelmat ovat myös Monika-naiset liiton ylläpitämälle turvakodille tuttuja. Ulkomaalaisten naisten auttamiseen erikoistuneen turvakodin henkilökunta pystyy kuitenkin kattavasti puhumaan useammalla eri kielellä. Tulkkipalveluihin ei ole tähän asti ollut budjettia, mutta nyt tilanteeseen on tulossa muutos uuden turvakotipalveluita koskevan lain myötä.

– Ennen sovimme sosiaalipalveluiden kanssa mahdollisen tulkin käytöstä, mutta nyt voimme tilata tulkin itse, sanoo **Ljudmila Kettunen**, Monan johtaja.

Asiakkaita, joiden kanssa ei löydy yhteistä kieltä, tulee kuukausittain, mutta turvakodissa pyritään ratkomaan tilanteet vii-

mekädessä elein ja Googlen kääntäjän avulla.

– Ihmisen kanssa voi aina löytää yhteisen kielen, sanoo Kettunen.

Kielelliset vaikeudet hidastavat asiointia, ja avun saanti hankaloituu. Väkivallan tekijä saattavat käyttää myös kielitaidottoman tilannetta hyväksi ja jopa estää suomen kielen opiskelun. Kielelliset vaikeudet hankaloittavat myös rikosilmoitusten tekemisessä.

– Joskus asiakkaat menevät poliisiasemalle ja palaavat sieltä tyhjin käsin, sanoo Kettunen.

Vaikeuksia koetaan pankissa asioidessa. Aksentti tai kielitaidottomuus saattavat estää oman pankkitilin avaamisen.

Turvakodin palvelun piiriin hakeutuu lähinnä perheväkivaltaa kokevia maahanmuuttajataustaisia naisia ja heidän lapsiaan, mutta myös kunniaväkivallan tai ihmiskaupan uhreja sekä kantaväestöön kuuluvia romaninaisia. Suurin osa turvakodin asiakkaista tulee jonkin auttavan tahon kautta, ja näin tilannetta on saatu jo hieman kartoitettua. Myös turvakodin sijainti on monelle asiakkaalle helpotus.

– Olemme ainut turvakoti, joka sijaitsee salaisessa paikassa. Tämä merkitsee paljon useille asiakkaillemme.

Tieto siitä, että turvakodissa on turvassa, antaa monelle henkistä tukea. Turvakoti pyrkii myös antamaan naisille mahdollisuuden pärjätä omillaan sekä päättää omasta elämästään.

– Väkivaltaa kokeneilla on pitkä tie kuljettavana, mutta maahanmuuttajilla se on vielä pidempi. Heillä ei ole täällä turvaverkostoa, sanoo Kettunen.

Tulkin työ on haastavaa ja vastuullista rikoksen selvittelyssä

Viranomaisten kanssa työskennellessä tulkin työ on vaativaa, sillä tulkin täytyy hallita valtava määrä virallisia termistöjä, tuntea eri kulttuureja ja murteita sekä osata ulkoistaa itsensä psyykkisesti raskaissa tilanteissa. Hyvä tulkki ei käännä vain kieltä ja sanoja, vaan hän on myös perehtynyt tulkittavan kulttuurilliseen ja uskonnolliseen taustaan.

*Teksti: Minna Korva-Perämäki
Kuvat: Jaime Potenze ja Maatu Arkio*

Espanjan kielen käännös- ja tulkkialan ammattilainen FM **Teija Potenze** kertoo, että tulkki toimii aina työssään viestinvälittäjänä, eikä hän saa muutoin asettua asiakkaan asemaan.

– Tulkkauksessa on aina kyse vieraskie-

> Salah Elagos kertoo eri kulttuurien vaikuttavan voimakkaasti ihmisten käsityksiin eri lakien noudattamisen suhteen. Kuva: Maatu Arkio.

lisen ihmisen oikeusturvasta ja hänen oikeudestaan tulla ymmärretyksi. Sama koskee myös jokaisen maan viranomaisia, joilla on samalla tavalla oikeus ja velvollisuus kuulla ja tehdä päätökset tosiasioiden perusteella.

Vuosia eri kriisitilanteissa tulkannut Potenze sanoo, että tulkki joutuu kohtaamaan työssään monenlaisia tilanteita, joista osa on hyvinkin rankkoja ja koskettavia.

– Itseäni naisena ja äitinä koskettaa erityisen syvältä naiseen ja lapsiin kohdistuva henkinen tai fyysinen väkivalta sekä niiden raakuus. Henkisesti tällaiseen tilanteeseen valmistautuminen on olennaista tulkin työssä ja kriisitulkkausissa pyrin niin sanotusti ulkoistamaan itseni niin, että omat tunteeni pysyvät taka-alalla. Olisi hienoa, jos tulkeilla olisi aina mahdollisuus saada purkaa tunteitaan kriisitulkkausien jälkeen ja saada työnohjausta säännöllisesti, mutta tätä ei useinkaan ole tarjolla.

Potenze kertoo, että hän itse purkaa mieltään vapaa-ajallaan liikuntaan. Perheellä ja ystävillä on suuri merkitys oman jaksamisen kannalta.

– Liikunta on paras tapa nolata ajatusmaailma vaativan työrupeaman jälkeen. Rankat asiat on parasta yrittää käsitellä heti pois, etteivät ne jää mieleen pyörimään. Se ei aina kuitenkaan ole helppoa, sillä tunteitaan ei voi komennella.

Tulkin työn monet haasteet

Potenze kertoo, että eri tulkaustilanteissa voi tulla vastaan monenlaisia ongelmia.

– Osa ongelmista on ulkoisia, ja osa liittyy esimerkiksi eri osapuolten asenteisiin. Ulkoisia tulkaukseen liittyviä ongelmia ovat esimerkiksi äänentoistoltaan huonot poliisikuulustelu- ja oikeusistuntoilat sekä tarpeellisen materiaalin saaminen hyvissä ajoin toimeksiantoa varten. Ulkoisia tekijöitä voitaisiin parantaa

“Tulkauksessa on aina kyse vieraskielisen ihmisen oikeusturvasta ja hänen oikeudensa tulla ymmärretyksi.”

helpostikin ja muita pulmatilanteita ratkaista käyttämällä osavia tulkkeja ja tiivistämällä yhteistyötä eri viranomaisten kesken.

Potenze lisää, että tulkkaustilanteisiin liittyy paljon muitakin haasteita, joista yksi on se, että tulkattava saattaa pitää tulkkia viranomaisena tai jopa omana kaverinaan. Potenze korostaakin, että itsensä ulkoistaminen tilanteessa kuin tilanteessa on osa tulkin ammattitaitoa ja ammattietiikkaa.

Suuri vastuu ja vaitiolovelvollisuus

Egyptistä kotoisin oleva Suomessa jo yli neljäkymmentä vuotta asunut arabin kielen tulkki **Salah Elagoz** kertoo tulkillalla olevan suuri vastuu erityisesti silloin, kun tulkattava ei ole luku- ja kirjoitustaitoinen.

– Silloin, kun ihminen ei ymmärrä erilaisia suomen kielen termejä, eikä niitä voi suoraan kääntää tulkattavan omalle kielelle, tulkin täytyy kysyä lupa läsnä olevalta viranomaiselta, voiko tulkki selventää kyseistä asiaa asiakkaalle. Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esimerkiksi sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille ja harvinaisille termeille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Tulkki ei kuitenkaan saa selittää asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

– Tulkki toimii tulkkaustilanteessa vain ja ainoastaan viestin

välittäjänä eikä saa ottaa henkilökohtaisesti kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen. Tulkillalla on lisäksi ehdoton vaitiolovelvollisuus, joka koskee kaikkia tulkkaustilanteeseen liittyviä asioita.

Elagoz kertoo kohdanneensa uransa aikana runsaasti tilanteita, mitkä olisivat voineet muodostua tulkattavalle kohtalokkaiksi ilman oikeaa ja hyvää tulkkausta, mutta myös tilanteita, joissa hän itse on joutunut pohtimaan asiaa niin eettisesti kuin moraalisesti.

– Tulkki joutuu kohtaamaan monenlaisia tilanteita, missä omat tunteet ja oma ajatusmaailma on pidettävä tiukasti omana. Tulkki pysyttelee tulkkaustilanteessa aina puolueettomana eikä saa antaa henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä. Tulkki ei myöskään toimi koskaan tulkattavien avustajana, vaikka joskus tulkattavat saattavat haluta niin. Joskus tulkki saattaa joutua kohtaamaan myös sellaisia tilanteita, joissa tulkattava kysyy neuvoa päästäkseen oikeudellisesti helpolla tai jopa neuvoa saada palveluja ja tukea laittomien keinojen kera.

Oikeussaliviestintää selkokielellä

RIKUn yhtenä vapaaehtoisena tukihenkilönä viitisen vuotta toiminut **Leena Vänskä** kertoo, että suomen kielen ja viittomakielen tukihenkilönä hän pitää äärimmäisen tärkeänä selkokielellä puhumista.

– Olen todella iloinen siitä, että täällä Kuopiossa käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomarit puhuvat yleensä hitaasti ja selkeästi oikeusistuntojen aikana. Tällainen toiminta helpottaa huomattavasti kaikkien läsnä olevien henkilöiden toimintaa

“Itsensä ulkoistaminen tilanteessa kuin tilanteessa on osa tulkin ammattitaitoa ja ammattietiikkaa.”

ja erityisesti tulkin ja tulkattavan välistä viestintää. Nykyään oikeusistunnoissa olevilla vieraskielisillä eri murteita puhuvilla henkilöillä on siinä suhteessa paremmin asiat, että kaikilla on mahdollisuus saada yksi tai useampi tulkki myös mediaviestintän eli videoyhteyden kautta.

Vänskä kertoo tukihenkilönä toiminnan olevan mielenkiintoista, haastavaa ja antoisaa sen monipuolisuuden vuoksi.

– Mielenkiintoista toiminnasta tekee se, että eri kulttuurien kanssa toimiessa ei koskaan ole automaattista puhua suoraan meille suomalaisille totutuista asioista. Itselläni onkin tapana perehtyä aina kunkin asiakkaan taustoihin ja kulttuuriin ennen tapaamisia, jotta osaan toimia hienovaraisesti kohtaamisien aikana. Oikeudellisista asioista puhuttaessa onkin tärkeää ottaa asiat rauhallisesti eri murteet ja kulttuurit huomioon ottaen, koska olipa kyse mistä kielestä tahansa, aivan pienikin asia voi väärin tulkattuna tai heikosti ilmaistuna muuttaa asiasisällön ratkaisevasti.

> Teija Potenze rentoutuu joskus psyykkisestikin kuormittavasta työstä liikkumalla. Hän toivoo, että asioimistulkeilla olisi mahdollisuus saada työhönsä säännöllisesti. Kuva: Jaime Potenze.

IHMISKAUPPAA – meilläkin

> Suomessa esille tulleet ihmiskaupatapaukset ovat useimmiten olleet työperäistä ihmiskauppaa. Kuva: Miisa Koivukangas.

Rikosuhripäivystys auttaa ja tukee kaikenlaisten rikosten uhreja, heidän läheisiään ja rikosasiassa todistavia riippumatta rikosnimikkeestä. Asiakkainamme on ollut myös ihmiskaupan uhreiksi joutuneita henkilöitä useilla eri alueilla. Kaikkiaan RIKUssa on viime vuosina ollut ihmiskauppaan liittyviä asiakkaita lähemmäs sata henkilöä.

RIKUn asiakkuuksissa näkyvät erilaiset hiljaiset muutokset niin rikostyypeissä kuin myös asiakkaiden kokonaistilanteissa. Ihmiskaupparikoksia on alettu myös Suomessa tunnistaa entistä paremmin viime vuosina, mikä näkyy myös RIKUssa.

Suurin osa Suomessa tunnistetuista ihmiskaupan uhreista on työperäisen riiston uhreja. Sen sijaan seksuaalisen hyväksikäy-

tön uhreja meillä tunnistetaan huomattavan vähän verrattuna muihin Euroopan maihin. Tämä uhrijakauma näkyy myös RIKUn ihmiskauppa-asiakkaiden kohdalla, joista suurin osa on ollut työperäisen ihmiskaupan uhreja.

Asiakas on yleensä jo tunnistettu ihmiskaupan uhriksi siinä vaiheessa, kun hän ohjautuu RIKUn asiakkaaksi. Useimmiten uhri ohjautuu RIKUun poliisiin toimesta esitutkinnan käynnistyttyä. Joissain tapauksissa henkilö tulee RIKUn asiakkaaksi jonkin väkivaltarikoksen vuoksi ja vasta RIKUssa herää epäily mahdollisesta ihmiskaupparikoksesta. Tilanteet ovat usein vaikeaselkoisia, koska uhriutumisen on voinut tapahtua ulkomailla jo ennen henkilön tuloa Suomeen.

Käytännön apua arjessa

Tyypillistä mahdollisen ihmiskaupan uhriksi joutuneelle asiakkaalle on huono kielitaito, tietämättömyys suomalaisen yhteiskunnan toimintatavoista, sosiaalisen verkoston puute sekä pelokkuus ja ahdistuneisuus. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia myös RIKUn työskentelylle.

RIKU tekee tiivistä yhteistyötä Joutsenossa toimivan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kanssa, jotta asiakkaat saisivat parhaan mahdollisen avun. RIKUn työntekijöille ja vapaaehtoisille on myös annettu koulutusta ihmiskauppaan liittyen yleensä sekä tällaisten asiakkaiden erityistarpeista.

Ihmiskaupasta puhuttaessa ajatellaan usein järjestäytyntä rikollisuutta ja siihen liittyviä uhkia. RIKUssa tämä otetaan huomioon ja varmistetaan poliisiyhteistyön kautta, onko syytä epäillä mitään uhkaa. Jos poliisi arvioi väkivallan uhkaa olevan, RIKUn auttaminen on rajatumpaa eikä työntekijöitä tai

vapaaehtoisia missään tapauksessa aseteta vaaratilanteisiin. Uhkaaviksi arvioituja tilanteita ei RIKUn asiakkuuksissa ole tähän mennessä sattunut.

Käytännön työ mahdollisen ihmiskaupparikoksen uhrin kanssa on usein hyvin käytännön läheistä. Asiakas tarvitsee apua arjessa, koska hänellä itsellään ei yleensä ole suomalaisessa yhteiskunnassa asioiden hoitamiseen tarvittavia taitoja. Rajoitunut kielitaito jo sinänsä asettaa suuria rajoituksia asiakkaan mahdollisuuksille ajaa omia asioitaan aktiivisesti. Usein asiakkaan kanssa voidaan toimia yksinkertaisella ja selkeällä suomen kielellä, mutta ellei yhteistä kieltä ole lainkaan, auttamisjärjestelmä mahdollistaa tulkin käytön.

Mahdollisen ihmiskaupan uhri on RIKU-asiakkuutensa aikana yleensä irrallaan niin menneisyydestään kuin tulevaisuudestaankin. Hänellä ei ole enää samaa työtä ja asuntoa kuin ennen esitutinnan alkamista, eikä hänellä ole vielä tietoa siitä, miten elämä mahdollisesti jatkuu esitutinnan ja rikosprosessin jälkeen. Jos asiakas on jo ennestään hyvin traumatisoitunut, hänen tukemisensa ja auttamisensa vaatii erityistä herkkyyttä ja ymmärrystä. Tällöin tukihenkilö, olipa hän sitten RIKUn työntekijä tai vapaaehtoinen, on oleellisen tärkeässä asemassa

TAIKA = tukea ja apua ihmiskaupan uhreille

RIKUssa käynnistyi maaliskuussa ihmiskaupan uhrien auttamistyön uusi vaihe. Saimme kolmevuotisen rahoituksen RAY:ltä järjestölähtöisen ihmiskaupan uhrien auttamistyöhön, RIKUn TAIKA-työhön. Koordinaattori Pia Marttila aloitti tämän työn kehittämisen 9.3.2015.

Taustalla oli vuoden ajan valmisteltu järjestökentän ihmiskaupan vastaisen työn vetovastuun siirtäminen Pro-tukipisteeltä RIKUlle. Pro-tukipisteen ihmiskaupan vastaisessa Iris-työssä keskitytään jatkossa seksi- ja erotiikka-alalla ihmiskaupparikoksen uhriksi joutuneiden tukityöhön sekä ihmisoikeuslähtöiseen vaikuttamistyöhön.

RIKUn perustehtävä on kaikkien rikosten uhrien auttaminen sukupuoleen ja rikokseen katsomatta. Ihmiskaupan uhrien auttamistyö sopii hyvin tähän kehykseen. Vahvuutta järjestöjen ihmiskaupan vastaisen työn kehittämiseen tuo RIKUn valtakunnallisuus ja verkostomainen luonne.

RIKUn TAIKA-työn tavoitteena on ihmiskaupan uhrien aseman parantaminen järjestölähtöisen auttamisen ja vaikuttamistyön avulla. Työhön sisältyy yhteistyöverkostojen kehittämistä muiden järjestöjen ja viranomaisten kanssa, auttamistyön sisältöjen vahvistamista, kouluttamista, tiedottamista, vaikuttamista sekä kansainvälistä yhteistyötä. Myös RIKUn omia malleja ja osaamista ihmiskaupan uhrien auttamisessa vahvistetaan.

tukemassa asiakkaan jaksamista ja selviytymistä äärimmäisen koettelevassa tilanteessa.

Voimaa verkostoista

RIKUn työtapa on yhteistyöhakuinen ja päällekkäispalveluja pyritään välttämään. Ihmiskaupparikoksen mahdollinen uhri saattaa tarvita hyvin paljon erilaisia palveluja riippuen hänen henkisestä ja fyysisestä kunnostaan sekä uhriutumisen kestosta. Myös hänen alkuperäinen tilanteensa ennen ihmiskaupan uhriksi joutumista vaikuttaa hänen palvelutarpeeseensa sekä kykyynsä selviytyä tilanteesta. Ihmiskauppatapauksissa RIKU työskenteleekin aktiivisesti yhdessä muiden asiakkaan tarvitsemien auttajatahojen kanssa, niin viranomaisten kuin muiden järjestöjen.

Uutena asiana ihmiskauppailmiössä on Suomessakin herätty siihen, että niin rikoksen uhri kuin tekijäkin voivat olla suomalaisia. Tällöin auttaminen tapahtuu hyödyntäen suomalaisen terveydenhuolto- ja sosiaalitoimen palveluja. Koska auttavat tahot eivät tällaisia tilanteita ennestään tunne, eivät asiakkaat välttämättä saa tarvitsemiaan palveluja eikä heidän erityistarpeitaan kyetä tunnistamaan ja huomioimaan asioiden hoidossa. Joskus käykin niin, että mahdollisen suomalaisen ihmiskaupan uhrin on vaikeampi saada tarvitsemaansa apua kuin ulkomaalaistaustaisen, jonka kokonaispalveluita koordinoi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä.

Ihmiskauppailmiö muuttuu ja elää jatkuvasti. Tuntuu siltä, että rikolliset ovat aina kekseliäämpiä kuin uhrien auttajat. Jotta RIKU voisi omalta osaltaan varmistaa näiden asiakkaidemme oikeusturvan toteutumista, meidänkin on opittava uusia tapoja ja keinoja auttaa. Yhteistyötä muiden rikoksen uhreja kohtavien ja auttavien tahojen kanssa on kehitettävä ja tiivistettävä entisestään.

Jatkuvaa kehittämistä

Olemme toistaiseksi vasta opettelemassa tunnistamaan ja auttamaan työperäisen tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita ihmiskaupparikoksen uhreja. Vielä meillä Suomessa ei ole kokemusta esimerkiksi pakkoavioliittojen, -adoptioiden tai elinkaupan uhreista. Monissa maissa yksi yleisimpiä ihmiskaupan kohteita ovat kotiapulaiset, jotka elävät orjuuden kaltaisissa olosuhteissa. Onko meidän Suomessa mietittävä, mikä ero on mahdollisen kotiapulaisen tai täysin suomalaisesta puoliosastaan riippuvaisen ulkomaalaisen henkilön asemassa?

RIKU on aktiivisesti mukana yhteistyössä Tampereen kaupungin sosiaalipäivystyksen ja Pro-tukipisteen kanssa kehittämässä ihmiskaupan uhrin tunnistamisen ja auttamisen niin sanottua Tampereen toimintamallia, jonka kautta toivomme saavamme lisää tietoa ja osaamista ihmiskaupan uhrien auttamiseksi myös RIKUn työn avulla. Valmiutemme auttaa ja tukea näitä erityisen haavoittuvassa tilassa olevia asiakkaitamme kehittyä myös kansainvälisen yhteistyön kautta. Ihmiskauppaa on meilläkin – ja velvollisuutemme on tehdä parhaamme uhrien auttamiseksi, käytettävissämme olevin keinoin.

Katariina Westman
Sisä-Suomen aluejohtaja
RIKU

PAPERITTOMAT rikoksen uhreina

Mitä tehdä, jos joutuu rikoksen uhriksi paperittomana ihmisenä, ilman oleskeluoikeutta asuinmaassaan? Poliisille ei uskalla mennä tekemään rikosilmoitusta, koska seurauksena voi olla maasta poistaminen. Onko hyötyä hakea muutakaan apua, jos ilman rikosprosessia ei kuitenkaan voi saada oikeutta?

Paperittomalla henkilöllä tarkoitetaan ulkomaalaisia, jolla ei ole laillista oikeutta oleskella maassa. Suomessa heitä arvioidaan oleskelevan muutamia tuhansia, mutta arviot ovat vaihdelleet paljon.

Osa paperittomista on kielteisen päätöksen saaneita turvapaikanhakijoita, jotka eivät uskalla tai muista syistä halua palata kotimaahansa. Osa on viisumilla tai oleskeluluvalla maahan saapuneita, joiden oleskeluoikeus on umpeutunut, mutta he ovat kuitenkin eri syistä päättäneet jäädä maahan. Osa on sellaisia henkilöitä, joiden oleskelun laillistaminen esimerkiksi avioliiton vuoksi on valmistelussa, mutta virallista päätöstä ei ole vielä tullut.

Usein kysymys on tilanteesta, jossa paperittomuus voi olla paras vaihtoehto monen huonon vaihtoehdon joukossa. Joskus paperittomaksi ajautuu tietämättään, kun ei ole ymmärtänyt hakea jatkoa oleskeluluvalleen. Käytännössä paperittoman asemassa esimerkiksi terveyspalveluiden osalta voivat olla myös Itä-Euroopasta saapuneet kerjäläisinä toimivat EU-kansalaiset, joilla ei ole eurooppalaista sairaanhoitokorttia.

Lähisuhdeväkivalta ja oleskeluoikeus

Rikoksen uhriksi joutuneista paperittomista henkilöistä on vain vähän tietoa juuri sen vuoksi, että heidän kohtaamansa rikokset

> Pakolaisneuvonnan Paperittomat-hankkeessa on tuotettu opas paperittomien terveydenhuollosta

jäävät yleensä pimentoon, kun apua ei uskalleta hakea. RIKUN toiminnassa ovat nousseet esille lähinnä tilanteet, joissa avioliiton perusteella oleskeluluvan saaneet naiset ovat joutuneet lähisuhdeväkivallan uhreiksi, ja pelkäävät menettävänsä oleskelulupansa, jos lähtevät liitosta. Käytännössä tilanteet voivat tosiaan johtaa siihen, että oleskeluoikeus päättyy eron myötä, ellei selkeää näyttöä väkivallasta ole tai muita perusteita oleskeluluvan jatkamiselle.

Euroopan Neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi laadittu Istanbulin sopimus tuo tähän tilanteeseen parannuksen. Sopimuksen ratifioimisen yhteydessä eduskunta hyväksyi myös myöhemmin voimaan astuvan ulkomaalaislain 54 §:n muutoksen, joka vahvistaa oikeutta saada jäädä maahan, mikäli eron syy on väkivalta. Pykälässä väkivallalla tarkoitetaan puolison henkilöön tai hänen lapseensa kohdistamaa tai hyväksymää väkivaltaa tai hyväksikäyttöä.

Vaikka tässä ei ole kyse suoranaisesti paperittomuudesta, on se tärkeä esimerkki tilanteista, joissa maassa oleskeluun liittyvä epävarmuus voi johtaa siihen, että rikos jää pimentoon eikä uhri pääse avun piiriin. Edelleen kuitenkin uhrin tehtäväksi jää osoittaa riittävällä näytöllä tapahtunut väkivalta. Uhrin onkin tärkeää näissä tilanteissa ohjata lääkäriin tai johonkin viranomai-

seen kertomaan tapahtuneesta tai turvakotiin hakemaan apua. Yleensä selkeintä on, jos uhri uskaltaa tehdä rikosilmoituksen.

Istanbulin sopimuksen periaate syrjimättömyydestä koskee myös muulla tavoin ihmisen oleskelustatusta. Etujärjestöt ovat korostaneet, että sopimuksen takaaman suojelun ja palveluiden tulisi olla myös paperittomien ihmisten saatavilla ilman, että näillä toimilla on yhteys maahanmuuttohallintoon.

Ihmiskaupan uhrit

Rikoksen uhreista ihmiskaupan uhrit ovat erityisessä asemassa, koska heitä varten on luotu kokonaan oma auttamisjärjestelmänsä. He ovat ainoa ulkomaalaisryhmä, jolle voidaan myöntää oleskelulupa tapahtuneen rikoksen vuoksi. On kuitenkin syytä muistaa, että iso osa ihmiskaupan uhreista oleskelee maassa laillisesti ja osa heistä on Suomen kansalaisia.

Kun maassa luvatta oleskelevan henkilön epäillään olevan ihmiskaupan uhri, voi hän päästä ulkomaalaislain mukaisen harkinta-ajan piiriin, jona aikana häntä ei poisteta maasta. Tarkoitus on, että henkilö voi harkinta-aikana päättää siitä, tekeekö hän yhteistyötä viranomaisten kanssa rikollisten kiinni saamiseksi. Harkinta-aikaa on käytännössä kuitenkin sovellettu Suomessa vähän. Sen kesto vaihtelee kuukaudesta puoleen vuoteen.

Ihmiskaupan uhri voi myös saada erityisen tilapäisen oleskeluluvan rikosprosessia varten. Uhrin tulee tällöin tehdä yhteistyötä viranomaisten kanssa rikosasiassa. Tämä lupa ei oikeuta esimerkiksi perheen yhdistämiseen.

Uhrille voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa, jos hän on erityisen haavoittuvassa asemassa. Myös muita oleskelulupia voidaan soveltaa, jos edellytykset täyttyvät. Tällöin yhteistyötä viranomaisten kanssa rikollisten kiinni saamiseksi ei edellytetä.

Tilapäinen lupa on osoittautunut hankalaksi esimerkiksi terveyspalveluiden osalta, koska se ei oikeuta sairausvakuutukseen ja Kela-korttiin. Luvan sitominen rikosprosessiin on myös ongelma, koska oikeusprosessit voivat kestää useita vuosia. Tämä johtaa sekä taloudelliseen että oleskeluun liittyvään epävarmuuteen.

”Oleskeluoikeudella on hyvin suuri merkitys ihmisen mahdollisuuksiin hakea apua silloin, kun on merkkejä hyväksikäytöstä tai rikoksista”,

sanoo Pro-tukipisteen kansainvälisen työn koordinaattori **Essi Thesslund**. ”Noin puolet meidän tunnistamistamme ihmiskaupan uhreista ei uskalla hakea apua edes virallisesta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä, mikä kertoo usein ulkomaalaistaustaisten uhrien osalta siitä, että uhrit pelkäävät palauttamista. He pelkäävät myös kustotoimenpiteitä heitä itseään tai heidän kotimaassaan olevaa perhettään kohtaan”.

Avun hakemisen esteenä voi olla myös velkaantuminen. ”Ei haluta joutua lähtemään takaisin ennen kuin velat on maksettu, ja tämän vuoksi tapahtunutta rikosta ei ilmoiteta.”

Seksialalla työskentelevien ihmisten asemaa ja oikeuksia edistävä Pro-tukipiste on ottanut uhripoliittiselle toimikunnalle viime vuonna antamassaan lausunnoissa kantaa prostituoitujen asemaan rikoksen uhreina, kun kyse on muusta kuin ihmiskaupasta:

”Olemme kohdanneet tilanteita, joissa vakavien väkivalta- ja seksuaalirikosten kohteeksi joutuneet, viisumilla Suomessa oleskelevat ihmiset eivät saa rikoksen uhreina muuta tukea kuin akuutin terveydenhuollon. Mikään taho ei vastaa näiden uhrien majoituskustannuksista, toimeentulosta tai terveydenhoitokustannuksista esitutkinnan ja syyteharkinnan aikana. Uhreilla ei ole usein mahdollisuutta jäädä Suomeen odottamaan oikeudenkäyntiä. Seksuaalirikoksissa näyttö lepää merkittävilta osin asianomistajan kertomuksen varassa, minkä vuoksi asianomistajan läsnäololla prosessissa olisi huomattava merkitys. Mikäli asianomistajan maassaoloa ei ole turvattu koko rikosprosessin ajaksi, asianomistajan oikeusturvan toteutuminen ja tekijän rikosoikeudelliseen vastuuseen saattaminen vaarantuu.”

Direktiivistä apua?

Marraskuussa voimaan saatettavan EU:n rikosuhridirektiivin oikeuksia tulee soveltaa uhreihin syrjimättömästi myös oleskeluoikeuden suhteen. Direktiivin täytäntöönpanosta annetussa komission toimintaohjeessa todetaan, että uhridirektiivin oikeudet koskevat myös niitä EU:n alueella rikoksen uhriksi joutuneita henkilöitä, jotka ovat EU:n ulkopuolisten valtioiden kansalaisia ja henkilöitä, joilla ei ole kansalaisuutta.

Rikosilmoituksen tekeminen ja rikosoikeudelliseen menettelyyn osallistuminen eivät kuitenkaan tuo uhrille oleskeluun liittyviä oikeuksia eli käytännössä maasta poistaminen olisi mahdollista. Tämä on siis käytännössä syy, miksi apua ei ehkä kuitenkaan haeta, vaikka siihen periaatteessa olisi oikeus.

Direktiivi antaa kaikille rikoksen uhreiksi joutuneille, myös paperittomille, oikeuden yleisiin uhrien tukipalveluihin, joita Suomessa tällä hetkellä tarjoaa Rikosuhripäivystys. Selkeä on myös uhrin oikeus saada tietoa, jota käsitellään direktiivissä varsin perusteellisesti. Oikeuksia esimerkiksi terveyspalveluihin tai turvakotipalveluihin ei ole kirjattu yhtä selkeästi. Onkin siis tärkeää, että direktiiviä sovellettaessa otetaan huomioon näiden, usein hyvin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten erityinen asema ja ihmisoikeudet.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
RIKU

Lisätietoa paperittomuudesta: www.paperittomat.fi

> Muuttoliikkeessa.fi-sivuston tuottama maailmankansalaisen passi

RADIKALISOITUMINEN

– seuraukset näkyvät monella tasolla

Radikalisoituminen ja siihen liittyvät ilmiöt ovat nostaneet päätään maailman epävaakaan tilanteen myötä. Etenkin ääri-islamistisen ISIS-ryhmän teot ovat herättäneet pelkoa, kauhua ja huolta, mutta myös kysymyksiä siitä, mitkä syyt johtavat radikalisoitumiseen ja voiko radikalisoitumista ennaltaehkäistä.

ISISksen toimintaan on lähtenyt mukaan henkilöitä monista eri maista, ja he edustavat monia eri kansalaisuuksia. Kyseessä on siis globaali ilmiö. Enää ei voida myöskään ajatella, että mitä kauempana maantieteellisesti sijaitsemme konfliktialueista, sitä vähemmän uhka koskettaa meitä.

Yleinen turvallisuuden tunne on järkkynyt, koska väkivalta ja sen uhka ovat tulleet entistä lähemmäksi. Lisäksi pelko eri uskontojen tai ideologioiden vastakkainasettelusta on kasvanut ja kiristänyt tunnelmaa monissa eri maissa.

Brutaaleista väkivallan teoista kuuleminen tai lukeminen voi herättää ahdistusta kenessä tahansa. Myös yksilöllinen turvallisuudentunne voi järkkäyä. Moni maahanmuuttajataustainen on saattanut paeta vastaavanlaisista olosuhteista, ja taustalla voi olla henkilökohtaisia kokemuksia vangittuna olemisesta, pahoinpitelystä ja kidutuksesta. Ajankohtaiset tapahtumat voivat palauttaa ja aktivoida vanhoja traumamuistoja. Monella on edelleen läheisiä ja sukulaisia konfliktialueilla, ja heillä on jatkuva pelko läheisten turvallisuuden puolesta. Erityisen heikossa asemassa ovat etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat sekä naiset ja lapset.

Tapahtumat voivat herättää myös voimakkaita syällisyudentunteita siitä, että itse on päässyt pakenemaan, ja samalla perheenjäseniä on jäänyt sodan keskelle. Puhelimen ja etenkin internetin kautta läheisten ääretön hätä välittyy Suomeen asti. Lisäksi Suomessa asuva perheenjäsen voidaan nähdä viimeisenä oljenkortena ja pelastuksena kauheissa olosuhteissa, mikä voi lisätä syällisyyden kokemusta, jos ei ole mahdollisuutta auttaa läheisiä.

Radikalisoitumista ei saa kuitenkaan ajatella pelkästään maahanmuuttajiin liittyväksi ongelmaksi. Se on ilmiö, joka on altistanut myös monia Euroopassa asuvia traumaattisille kokemuksille. Lisäksi ääri-islamistisiin radikaaliryhmiin on lähtenyt mukaan sekä maahanmuuttajataustaisia että kantaväestön edustajia.

Voiko radikalisoitumista selittää?

Lukuisista tutkimusyrityksistä huolimatta ei ole päästy selkeään lopputulokseen siitä, ketkä radikalisoituvat. Radikalisoitunut voi olla mitä kansalaisuutta tahansa, minkä ikäinen tahansa ja mitä sukupuolta tahansa. Myös radikalisoituneiden taustoista on erilaista tietoa. On todettu, että yhä nuoremmat radikalisoituvat, mikä on herättänyt keskustelua nuorten asemasta yhteiskunnassa ja syrjäytymisen tuomista riskeistä. Kuitenkin esimerkiksi monissa Euroopan maissa radikalisoituneet ovat olleet keski-ikäisiä, suhteellisen hyvistä olosuhteista ja hyvän koulutustaustan omaavia, perheellisiä henkilöitä. Lisäksi Britanniassa tehdyssä laajassa tutkimuksessa todettiin, että tiukka uskonnollinen kasvatus ja muslimi-identiteettiin kasvaminen ovat itse asiassa suojaavia tekijöitä radikalisoitumista vastaan. Monet radikalisoituneet eivät ole olleet hartaita muslimeja.

Nuorten kohdalla radikalisoituminen voi liittyä identiteetin kehitykseen. Oma identiteettiä hakiessa nuori on myös alttiimpi vaikutteille. Nuoret kokevat usein onnistumisen ja hyväksymisen paineita, ja niitä lisäävät osaltaan myös sosiaalisen median tuomat ihanteet. Ideaalien kautta nuoret joutuvat kovien vaatimusten kohteeksi ja kokevat riittämättömyyttä. Sama kokemus voi koskea sekä maahanmuuttaja- että kantavaestön nuoria. Maahanmuuttajien kohdalla merkittävää on myös kahden kulttuurin välissä kasvaminen. Erilaisten kulttuurien tuomat odotukset voivat aiheuttaa identiteettikriisin ja kuulumattomuuden sekä juurettomuuden tunteen suhteessa molempiin kulttuureihin. Radikaaliuskonnolliset yhteisöt tarjoavatkin juuri nuorilta puuttuvaa kuulumattomuuden tunnetta sekä luovat mahdollisuuden olla osana yhteisöä.

Käännynnäisten kohdalla kysymys on usein pettymyksestä länsimaisen yhteiskunnan arvoihin ja halu päästä pois länsimaisten vaikuttimien piiristä. Usein kääntäminen saattaa tapahtua josain kriittisessä elämävaiheessa, jonka myötä elämään jää tyh-

jä aukko. Uskonnollinen yhteisö voi tarjota yhteenkuuluvuuden tunteen. Tämä voi osaltaan selittää myös sen, miksi radikalisoituminen tapahtuu usein myös vankilassa olon aikana.

Radikalisoitumisesta puhuttaessa ei voi myöskään vähätellä internetin ja sosiaalisen median käytön merkitystä. Internet mahdollistaa erilaisten uskonnollisten ryhmien seuraamisen, tiedon hakemisen sekä myös materiaalin levittämisen. Esimerkiksi nuorten kohdalla vanhemmat eivät pysty valvomaan minkälaisessa ympäristössä nuori liikkuu netissä, ja kenen kanssa hän ylläpitää suhteita.

Voiko radikalisoitumista ehkäistä?

Ääri-islamistisen radikalisoitumisen on katsottu kulkevan neljän eri vaiheen kautta: vaihe ennen radikalisoitumista, identifikaation vaihe, mielipiteen muokkaus (indoktrinaatio) ja jihadismi. Ennaltaehkäisy tulisikin kohdistaa vaiheeseen ennen radikalisoitumista, kun henkilö alkaa kiinnostua ja sympatisoida radikaalia ideologiaa. Jotta ennaltaehkäisevät toimenpiteet onnistuisivat, olisi tärkeää tunnistaa varhaiset merkit. Haaste piilekin juuri tässä, koska yhteistä nimittäjää radikalisoituneille ei ole löydetty. Näin ollen on vaikea tietää, keneen ennaltaehkäisevät toimenpiteet tulisi kohdistaa.

Yksi merkki mahdollisesta radikalisoitumisesta voi olla suuri muutos käyttäytymisessä ja aikaisempaa lujempi sitoutuminen uskontoon. Tällöin läheiset, perhe tai myös uskonnolliset yhteisöt ovat merkittävässä roolissa.

Saksassa on perustettu neuvontapiste perheenjäsenille, jotka ovat huolissaan läheisen radikalisoitumisesta. Neuvontapisteessä on huomattu, että harvoin on mahdollista tavoittaa enää radikalisoitunutta henkilöä itseään, vaan avainasemassa ovat perheet: perheiden tuki ja neuvonta voivat auttaa yhteyden luomiseen radikalisoituneen henkilön kanssa. Lisäksi perhe voi olla ainut, jota tällainen henkilö enää suostuu kuuntelemaan.

Radikalisoituneet ovat usein saaneet vaikutteita maailman poliittisista tapahtumista, ja etenkin nuoret ajattelevat että he taistelevat "epäoikeudenmukaisuutta" vastaan. Päämäärättömyys ja huonot tulevaisuuden näkymät puolestaan saavat etsimään suurempaa merkitystä ja tehtävää elämälle. Tämä koskee myös korkeasti koulutettuja henkilöitä, jotka eivät yrityksistä huolimatta saa osaamistaan ja taitojaan vastaavia haasteita yhteiskunnassa. Näin ollen syntyy turhautumisen tunne ja tunne siitä, että mitkään taidot eivät riitä vastaamaan nykypäivän yhteiskunnan vaatimuksiin.

Radikalisoituminen ei kuitenkaan ole yksiselitteistä eikä homogeneista. Näin ollen useissa tapauksissa jää selvittämättä, mikä on lopulta johtanut radikalisoitumiseen. Huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää entistä enemmän osallisuuden ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien luomiseen yhteiskunnassa. Tämä ei ole yksinkertainen keino kitkeä radikaalia ideologiaa, mutta se on yksi mahdollisuus tarjota etenkin nuorille osallisuuden kokemusta ja antaa uskoa omiin positiivisiin mahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Lisäksi tärkeässä roolissa on ennaltaehkäisevien ohjelmien luominen, jotka antavat tilaa kyseenalaistaa omia näkemyksiä, ennen kuin mahdollinen radikalisoituminen tapahtuu.

Suvi Piironen
Asiantuntija
Suomen Mielenterveysseura

Pekka Hätönen (kuvassa) työskentelee sisäministeriössä viharikosten vastaisen Good Practice Plus -hankkeen koordinaattorina. EU-rahoitteisella hankkeella vahvistetaan viharikosten uhrien asemaa läpi koko oikeusprosessin kouluttamalla poliiseja ja syyttäjiä sekä parantamalla yhteisöjen valmiuksia tukea rikoksen uhreiksi joutuneita jäseniään.

Luottamus poliisiin – tekoja, ei mielikuvia

Suomalainen poliisi on perinteisesti sijoittunut hyvin kansalaisten luottamusta mittavissa kyselyissä. Etenkin poliisin kykyyn turvata yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä valvoa tieliikennettä luotetaan edelleen. Iltaapäivälehdissä riepottelut rikostutkinta ja -oikeudenkäynti Helsingin huumepoliisin päällikköä kohtaan ovat osaltaan lisänneet kansalaisten epäluuloa poliisissa mahdollisesti olevaan korruptioon, mutta luotto tehtävien hoitamiseen on vahva. Suomessa poliisi on myös pystynyt vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin säästöistä ja pienistä resursseista huolimatta, ainakin mielikuvien tasolla.

Luottamus on kuitenkin ansaittava teoilla, ei mielikuvilla. Mielikuviiin perustuva luottamus romuttuu mielikuvilla, ja niiden luomiseen ei tarvita kuin muutamia onnettomia otsikoita tai epäonnistuneita suorituksia, jotka saavat osakseen huomiota.

Kuuluuko kaikkien ääni?

Tämä perinteisen vahva luottamus on osoittautunut vahvuuden lisäksi myös riippakiveksi toimintaa kehitettäessä. Liian usein kuulee, että ehjää ei tarvitse korjata, ja on turha panostaa asioihin, jotka ovat jo tarpeeksi hyvin. Mutta ovatko asiat tarpeeksi hyvin niiden osalta, joiden ääni ei kuulu yhtä vahvas-

ti kuin muiden? Riittääkö meille se, että yleisesti asiat ovat hyvin, ja jos joku osa kansasta ei luota poliisiin, niin ainakaan se ei näy ulospäin?

Kuuluu sitaatti siitä, että demokratiassa kansakunta saa sellaisen hallituksen, kuin minkä se ansaitsee, on mielestäni suoraan sovellettavissa myös poliisiin. Ainakin se sopii hyvin Suomeen, jossa poliisit ovat hyvin kattava läpileikkaus suomalaisista asenteista ja ihmisistä. Suomalaiset myös tietävät mitä vaatia ja odottaa poliisilta ja joutuvat harvoin pettymään. Sama ei kuitenkaan aina koske maahanmuuttajia, jotka tulevat maista, joista osassa poliisi on unohtanut olevansa ennen kaikkea kansalaisten palvelija, ja osassa on poliisi, jota kukaan ei ansaitsisi edes rangaistukseksi.

Samat ennakkoluulot ja asenteet vaivaavat poliisia siinä missä muitakin ihmisiä. Ihmiset muodostavat mielikuvia kuulemansa ja näkemänsä perusteella, eikä mediakritiikki ole mikään itsensä selvyyttä kansalaistaitona. Poliisi myös kohtaa työssään ihmisten pahimmat puolet, suurimmat

hädät ja ajattelemattomimmat teot; ei siis liene ihme, että asenteet muokkautuvat usein varsin skeptisiksi ja parkkiintuneiksi.

Kunnioitusta vai ennakkoluuloa?

Suomalainen kunnioittaa muiden yksityisyyttä ja välttää tungettelusta yksityisiin asioihin, mikä onkin pitänyt monet viranomaiset ulkona moskeijoista ja yhteisöjen omista tapahtumista. Tälle on toki paikkansa, mutta käytännön yhteistyö voi syntyä vain, jos ollaan läsnä, keskustellaan ja tunnetaan toisensa. Jos samaan henkilöön yhdistyvät sekä elämän nurjiin puoliin tottuneen skeptisyys että haluttomuus mennä itselle vieraille alueelle, on kasvalusta ennakkoluuloille valmis.

Poliisin jos kenen kuitenkin luulisi tietävän, miltä tuntuu olla ulkopuolinen. Työssä poliisia tuijotetaan kaikkialla missä liikkuukaan, ja ensimmäinen kysymys on usein "Mitä te täällä teette?". Vapaa-ajalla ammatti herättää aina reaktioita, eikä kysymyksiltä voi välttyä: Mitä olet kokenut? Miksi poliisit aina tekevät niin tai näin? Oletko ampunut ketään?

Usein huomio on positiivista tai on ainakin tarkoitettu sellaiseksi. Poliisina olo kiinnostaa ihmisiä. Mutta en usko, että löytyy sellaista poliisia, jota jatkuva kysely ja huomio eivät ahdistaisi joskus. Eikö tässä voitaisi vaan olla ihan normaalisti? Tässä valossa ei pitäisi olla poliisille kovinkaan suuri asia yrittää asettaa itsensä maahanmuuttajan tai muun vähemmistön asemaan. Harva poliisi on myöskään välttynyt negatiivisilta tai suorastaan vihamielisiltä kommenteilta. Entä jos nämä olisivat yhtä yleisiä kuin positiiviset? Tai jopa se yleisin, päivittäinen reaktio kaikkeen mitä tekee seuraten koko päivän aina töistä kotiovelle asti?

Koulutus edellä

Poliisin koulutus on jo vuosia huomionut poliisiin kohdistuvat paineet kohdata kaikki ihmiset yhdenvertaisina. Koulutus on uudistunut ja muuttunut tuoreeltaan ammattikorkeakoulupohjaiseksi. Uskon, että uudistuva koulutus on yksi tekijä, joka auttaa poliisia kokonaisuudessaan seuraamaan aikaa ja tuulettamaan vanhoja asenteita. Pidetään siis kiinni vahvuksistamme ja ollaan valmiita kohtaamaan heikkoutemme.

Ennakkoluulot ja muutostavastarinta nostavat kuitenkin päätään, mutta ne ovat varsin tuttua kauraa meille virkamiehille. Ei nimittäin ole niin pientä uudistusta, ettei se aiheuttaisi myrskyä, jos ei merellä niin ainakin vesilasissa. Ehkä tämän saman myrskyn aalloille saadaan lisää maahanmuuttajataustaisia poliisiopiskelijoita varmistamaan, että myös jatkossa poliisi on kattava läpileikkaus yhteiskunnastamme.

Luottamus rakentuu meille suomalaisille perin tutuista asioista: tehdään mitä luvataan ja kohdellaan kaikkia niin kuin itse haluamme tulla kohdelluiksi. Kulttuuriset erot voivat luoda jännitteitä ja kielimuurit voivat olla korkeita, mutta varmaa on, että sanansa pitävä ja tehtävänsä kunnialla ja varmuudella tekevä poliisi ansaitsee luottamuksensa myös jatkossa.

Pekka Hätönen

ylitarkastaja
sisäministeriön poliisiosasto

Mitkä seikat selittävät maahanmuuttajien tekemien rikoksien määrää?

Teksti: Annukka Timonen

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2014 julkaiseman tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien rikoksien määrä on kasvanut Suomessa. Syiden on arveltu johtuvan integraatio-ongelmista, organisoidusta rikollisuudesta sekä maahanmuuttoon liittyvistä tekijöistä. Myös maahanmuuttajaryhmien sisäinen rikollisuus etenkin väkivaltarikoksissa vaikuttaa tilastoihin. Tutkimuksissa maahanmuuttajien tekemää rikollisuutta on selitetty erilaisten mallien avulla, joissa selittävinä tekijöinä ovat olleet muun muassa rakenteellinen rasismi ja syrjintä, demografiset ja elämäolosuhteisiin liittyvät erot sekä sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset tekijät.

Länsi-Euroopassa havaittiin jo 70-luvulla siirtolaisten tekemien ilmirikosten kasvaneen kantaväestöä korkeammaksi. Luvut ovat pysyneet joidenkin maahanmuuttajaryhmien kohdalla korkeampina kuin kantaväestön tekemät rikokset. Optulassa vuonna 2014 tehdyn *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä* -tutkimuksen tulokset myötäilevät 70-luvulla tehtyjä havaintoja sekä Suomessa 90-luvun lopulla tehdyn tutkimuksen tuloksia. Tuoreen tutkimuksen tulokset ovat myös lähes identtiset vastaanlaisten ruotsalaisten sekä norjalaisten kanssa ja ovat linjassa eurooppalaisten tutkimusten kanssa.

Tutkimuksessa tarkastellaan eri maahanmuuttajaryhmien rikollisuusastetta. Tutkittavat rikostyyppit ovat: pahoinpitely, henkirikokset, raiskaukset, ryöstöt sekä varkaudet.

Maahanmuuttajaryhmät ja järjestäytynyt rikollisuus

Tutkimus jaettiin kahteen osaan. Siinä tutkittiin maahanmuuttajia, jotka asuivat Suomessa vakituisesti tai vain hetken aikaa. Näiden kahden ryhmien tekemien rikoksien kohdalla oli nähtävissä selkeitä eroja.

Tuloksia vertaillaessa maassaolovuorokausina rikollisesti aktiivisimmat maahanmuuttajaryhmät kantaväestöön ja maassa

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (Optula) yhdistettiin 1.1.2015 alkaen osaksi Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan sosiaalitieteiden laitosta. Yhdistämisen yhteydessä tutkimuslaitoksen nimeksi tuli Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Optulan julkaisut löytyvät edelleen osoitteen www.optula.om.fi kautta.

vakituisesti asuviin maahanmuuttajiin verrattuna olivat valkovenäläiset, romanialaiset, bulgarialaiset, liettualaiset sekä afrikkalaiset.

Lyhyen aikaa maassa olevien maahanmuuttajaryhmien rikoksia selittää lähinnä järjestäytynyt rikollisuus tai luvaton maahan-tulo. Suomeen tulevilla ryhmillä on selkeät suunnitelmat, ja kaikki on yleensä jo etukäteen harkittua.

– Valkovenäjä yllätti listan kärjessä, ja sitä selvitettiin aina Keskusrikospoliisissa asti. Syyksi lopulta selvisi organisoitu rikollisuus, sanoo **Martti Lehti**, erikoistutkija Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta.

Suomessa hetken oleskelevien maahanmuuttajaryhmien rikollisuustasoa selittää erityisesti Suomeen suuntautuva järjestäytynyt omaisuusrikollisuus.

– Neljän suoraa selittää omaisuusrikoksiin kohdistuva ”täsmäisku”-rikollisuus. Kaikki on suunniteltua, ja osoitteet ovat osittain valmiiksi GPS:ssä.

Sosiodemografiset tekijät muuttavat tuloksia

Tutkimuksen toisessa osiossa tutkittiin Suomessa asuvien maahanmuuttajien rikollisuutta. Suomessa asuvilla maahanmuuttajaryhmillä todettiin olevan suuria tilastollisia eroja. Tilaston kärjessä olivat Lähi-idästä ja Afrikasta tulleet maahanmuuttajat. Rikollisuustasoaerot olivat selvästi yhteydessä työllistymiseroihin maahanmuuttajaryhmien välillä.

Eri rikostyyppäjä tarkasteltiin seuraavien sosiodemografisten tekijöiden suhteen: väestön ikäjakauma, sukupuolijakauma, tulotaso sekä asuinkuntatyyppi. Vakioimisen jälkeen tulokset laskivat, mutta eri tavalla tutkituissa rikostyypeissä, kun tarkastelun kohteena olivat korkeimman rikollisuustason ryhmät.

– Varkausrikoksissa ero oli lähestulkoon kokonaan selitettävissä sosiodemografisilla tekijöillä, väkivalta- ja seksuaalirikoksissa sen sijaan ei, sanoo Lehti.

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että etenkin nuoret maahanmuuttajamiehet ovat alttiimpia rikoksille, aggression ja turhautumisen takia. Myös erilaisten sosiaalisten verkostojen rikkoutuminen ja yhteisöistä irrottautuminen maahanmuuton yhteydessä lisää riskiä päätyä rikollisiin valintoihin. Erilaiset ennakkoluulot puolestaan vaikeuttavat pääsyä uusiin sosiaalisiin kontakteihin ja erilaisiin kontrollia luoviin instituutioihin.

– Suomessa tilanne ei ole vielä kärjistynyt, koska meillä on maahanmuuttajia vielä verrattain vähemmän kuin muualla Euroopassa. Pientä kuplimista on kuitenkin havaittavissa, sanoo Lehti.

Lehden mukaan tilastot myös indikoivat erilaisista ongelmista. Etenkin työttömyyden vaikutukset ovat selkeästi havaittavissa tuloksissa. Tulokset ovat myös selkeästi sukupuolipainotteisia. Etenkin nuoret miehet tuntuivat hallitsevan tuloksia. Myös erilaiset integroitumisongelmat, peruskoulutuksen puute, kielitaidottomuus sekä muut kulttuurilliset sopeutumisvaikeudet aiheuttivat taipumusta rikoksien tekemiselle.

– Suomessa kuten muualla Pohjoismaissa on vaikeaa löytää työpaikkaa, etenkin jos ei ole koulutusta, sanoo Lehti.

– Jos ei ole luku- ja kiellitaitoa, on siinä pitkä tie edessä.

Lehti huomauttaa myös, että nyt on hyvä aika alkaa tarkastella nykyisten toimenpiteiden toimivuutta.

– Suomessa olisi hyvä kiinnittää huomiota erilaisiin maahanmuuttajaryhmiin. Toimenpiteitä ei siis tulisi suunnata pelkästään maahanmuuttajille vaan keskittää ryhmille, joilla on vaikeaa päästä jaloilleen Suomessa, sanoo Lehti.

Maahanmuuttajat rikoksen uhreina

Teksti: Leena-Kaisa Åberg

Optulan tutkimuksessa *Maahanmuuttajat rikoksen uhreina ja tekijöinä* todetaan, että maahanmuuttajissa on ryhmiä, jotka joutuvat rikosten uhriksi selvästi kantaväestöä useammin. Erot saattavat olla moninkertaisia. Yleensä on kyse samoista ryhmistä, joiden rikollisuustaso on keskimääräistä korkeampi. Yksi – mutta ei ainoa – selittävä syy on väestöryhmien sisäinen rikollisuus.

Tutkimuksesta löytyy paljon mielenkiintoisia yksittäisiä tietoja. Esimerkiksi jos tarkastellaan riskiä joutua rasististen pahoinpitelyrikosten uhriksi, oli se Afrikasta ja Lähi-idästä kotoisin olleilla maahanmuuttajilla huomattavasti korkeampi kuin muissa väestöryhmissä. Ylipäätään pahoinpideltyksi joutumisen riski oli iän ja sukupuolen vakioinnin jälkeen Somaliasta muuttaneilla nelinkertainen kantaväestöön verrattuna.

Afrikkalaisten ja Lähi-idästä kotoisin olevien kohdalla pääsy poikkeuksellisen korkealle pahoinpitelyn uhriksi joutumiselle oli ryhmien sisäinen rikollisuus, mutta näillä väestöryhmillä oli myös selvästi kohonnut riski joutua kantaväestön tekemien rikosten uhriksi.

Perheväkivallaksi merkityt rikokset muodostivat maahanmuuttajanaisiin kohdistuneista pahoinpitelyrikoksista selvästi suuremman osuuden kuin kantaväestön naisilla. Tässäkin erot eri ryhmien välillä olivat suuria. Erittäin suuri riski oli latalalaisesta Amerikasta, Afrikasta ja Lähi-idästä kotoisin olevilla naisilla. Latinalaisesta Amerikasta kotoisin olevien naisten kohdalla erityistä oli se, että väkivallan tekijät olivat lähinnä kantaväestön miehiä, mikä piirre näkyi myös Aasiasta kotoisin olevien naisten kohdalla.

Tutkimuksessa nostetaan esille, että maahanmuuttajien rikosentorjunnassa on yhtäläillä puhuttava myös rikosten uhriksi joutumisen ehkäisystä. Sen lisäksi, että tulee pyrkiä poistamaan seikkoja, jotka altistavat maahanmuuttajia rikoksen uhriksi joutumiselle, on varmistettava rikosuhripalvelujen saatavuus kaikille ryhmille.

Morguefiles, dawnwillow

Ihmisoikeusliiton Kitke!-hanke toimii niin sanotun kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisemiseksi Suomessa. Aihepiiri on haastava. Väkivallan ennaltaehkäisy tai uhrien auttaminen ei lähes koskaan ole helppoa, mutta erityisen haasteensa tuo se, että kunniakonfliktit koskevat lähinnä maahanmuuttaja-taustaisia ihmisiä.

Aihepiiri on monelle vieras, ja ammattilaisetkin saattavat kuvitella tietyistä maista tulevien ihmisten automaattisesti tukevan kunnia-ajattelua tai toisaalta liittävää minkä tahansa tiettyjen yhteisöjen sisällä tapahtuvan väkivallan kunnia-ajatteluun.

Kun tekijä voi olla myös uhri

Mitkä sitten ovat niin sanotun kunniaan liittyvän väkivallan erityispiirteet verrattuna muuhun lähisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan? Tunnusomaista on yhteisöllisyys: teko saatetaan suunnitella ja ehkä toteuttaaakin yhteistyössä esimerkiksi sukulaisten kesken. Yleistäen voidaan sanoa, että väkivallalle on yhteinen hy-

väksyntä, vaikka toki perheenjäsenillä voi olla myös eriäviä mielipiteitä.

Uhrin kannalta tällä on hyvin suuri merkitys. Siinä missä "tavallista" lähisuhdeväkivaltaa kokenut voi hakea apua omalta tukiverkostoltaan kuten perheeltä, kunniakonflikteissa uhri voi jäädä täysin yksin. Tämä nostaa kynnystä hakea apua. Esimerkiksi turvakotiin meno voi pahimmillaan tarkoittaa sitä, että välit kaikkiin

Yhteisöllisyys tekee uhrin asemasta tukalan kunniakonflikteissa

sukulaisiin katkeavat.

Yhteisöllisyydestä seuraa myös se, että kunniaan liittyvässä väkivallassa voi olla useita uhreja. Silloinkin, kun suora väkivalta kohdistuu yhteen perheenjäseneseen, esimerkiksi teini-ikäiseen tyttöön, hänen sisaruksiinsa saattaa kohdistua samanlainen uhka. Myös itse tekijä, esimerkiksi uhrin veli tai serkku, voi olla uhri: hän ei ole välttämättä itse valinnut osaansa vaan hänet on voitu painostaa tai pakottaa tekoon. Esimerkiksi pakotetaan tai painostetaan perheen alaikäinen poika tekoon, koska mahdollinen rangaistus on alaikäiselle lievempi.

Sukulaismies pahoinpitelee eronneen naisen, jota mies syyttää flirttailusta miesten kanssa. Fyysisen väkivallan lisäksi mies antaa naiselle tappouhkauksia, joihin yhtyy pian saman yhteisön jäseniä ulkomailta.

Asennemuutos lähtee yhteisöjen sisältä

Kitke!-hankkeen tavoitteena on saada aikaan pysyviä asennemuutoksia niissä yhteisöissä, joiden perinteisiin kunnia-ajattelu kuuluu. Tämä tapahtuu muun muassa juurruttamalla ihmisoikeusperustaisia asenteita yhteisöjen avainhenkilöille keskustelujen ja koulutusten kautta. Esittelen seuraavaksi kaksi työmuotoamme: lähettiläskoulutuksen ja positiivisen miehen mallin.

Aloitamme keväällä eri-ikäisille, maahanmuuttajataustaisille naisille ja miehille suunnatun lähettiläskoulutuksen. Tarkoituksenamme on antaa osallistujille keinoja edistää tasa-arvoa, ihmisoikeuksia ja väkivallattomuutta sekä puuttua kunniaan liittyviin konflikteihin omista

yhteisöissään. Koulutuksessa keskitytään tiettyihin teemoihin kuten lasten ja naisten oikeuksiin niin kansainvälisten sopimusten, Suomen lain kuin tarjolla olevien palvelujenkin näkökulmasta. Kouluttajina toimivat Kitken! työntekijät ja yhteistyöverkostoista kerätyt eri alojen asiantuntijat.

Tarve koulutukseen nousi yhteistyökumppaneidemme pyynnöistä saada enemmän tietoa ihmisoikeuksista. Toiveenamme on, että lähettiläskoulutuksesta tulee pysyvä työmuoto, jonka myötä erityisesti kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeneet saavat entistä helpommin apua. Lähettiläät voivat myös ehkäistä konfliktien kärjistymistä väkivallaksi saatuaan koulutuksesta keinoja keskustella ristiriidoista rakentavasti.

Positiivinen miehen malli kiinnostaa

Teemme myös yhteistyötä Monika-Naiset liiton maahanmuuttajataustaisille naisille tarkoitetun Mona-turvakodin kanssa. Miestyöntekijämme vierailee Monassa keskustelemassa siellä asuvi-

16-vuotias tyttö kertoo vanhempien ja isoäidin suunnitteleman paluumuuttoa perheen kotimaahan. Tyttö epäilee, ettei hän saisi siellä jatkaa koulunkäyntiä, vaan hänet pakotettaisiin naimisiin suvun valitseman puolison kanssa.

en naisten kanssa. Tarkoitus on tarjota eräänlaista ”positiivista miehen mallia”. Jotkut turvakodin asukkaista ovat eläneet pitkään vankeina omassa kodissaan, ja heidän kontaktinsa miehiin ovat ylipäänsä olleet hyvin vähäiset. Heille voi tulla yllätyksenä, että miehetkin voivat olla

sitoutuneita väkivallattomuuteen ja tasa-arvoon. Vierailut ovat osoittautuneet hedelmällisiksi. Vaikka alussa epäilimme, haluaisivatko kovia kokeneet asiakkaat tulla puhumaan tuntemattomalle miehelle, naiset ovat suhtautuneet vierailijoihin hyvin positiivisesti ja avoimesti. He ovat myös alkaneet kiinnostua enemmän naisten oikeuksista.

Uutta tietoa tulossa

Asennemuutostyön lisäksi vaikutamme viranomaisiin ja päättäjiin. Tämän seurauksena saimme ministeriöiltä (TEM, OM, SM) rahoitusta selvityksen tekemiseksi kunniaan liittyvästä väkivallasta Suomessa. Työ on juuri käynnistymässä, ja se tulee antamaan toistaiseksi puuttuvaa tietoa kunniaan liittyvän väkivallan esiintymisestä, muodoista ja taustoista. Sen perusteella tehdään viranomaissuosituksia toimenpiteistä, joilla kunniaan liittyvää väkivaltaa voidaan tehokkaasti tunnistaa ja ehkäistä sekä tarjota sitä kokeneelle apua.

Kitke!-hanke on toiminut Ihmisoikeusliitossa vuodesta 2010 lähtien ja sitä rahoittaa RAY.

Kirjoittaja Johanna Latvala toimii projektipäällikkönä Ihmisoikeusliitossa.

Lisätietoja kunniaan liittyvästä väkivallasta ja Kitke!-hankkeesta: Majid Allahyari, majid.allahyari@ihmisoikeusliitto.fi, p. 044 738 6506

PAKKOAVIOLIITOT ovat todellisuutta Suomessakin

Maria tuli Suomeen aikuisiällä pakolaisena Euroopasta. Monika-Naiset liiton Voimavarakeskukseen hän ohjautui psykiatriselta poliklinikalta, jossa hän oli jo ollut pitkään vaikean masennuksen takia. Voimavarakeskuksen tukiprosessin aikana vyyhti ongelmien taustalla alkoi selvitä.

Maria oli 14-vuotias, kun hänen isänsä ilmoitti, että Marialle oli sovittu avioliitto serkkunsa kanssa. Maria ei ollut ajattelut avioitumista, koulukin oli kesken, mutta hän ei uskaltanut vastustaa vanhempien ja suvun päätöstä. Marialla oli kuitenkin kaunis unelma häiden keskipisteenä. Hääjuhlissa Marian äiti sanoi, että hänen tulisi olla kiltti aviomiehelleen ja tehdä, mitä mies haluaa.

Ensimmäinen häyö oli järkytys. Kaikki mitä tapahtui, oli muuta kuin mitä Maria oli osannut kuvitella tai haluta. Siitä alkoi fyysisen, henkisen ja seksuaalisen väkivallan täyttämä avioliitto, johon syntyi kolme lasta. Liitto päättyi avioeroon vasta Suomessa. Traumasta selviytyminen ja identiteetin – äitiyden ja naiseuden – uudelleenrakentaminen pala palalta on edelleen kesken.

Samira syntyi Suomessa monikulttuuriseen avioliittoon. Hänen äitinsä on suomalaisen. Lukion jälkeen hän valmistui yliopistosta. Akateemisessa perheessä myös tyttären kouluttautumista pidettiin tärkeänä.

Urasuunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet, koska valmistumisen jälkeen vanhemmat kertoivat Samiralle sopineensa avioliitosta isän ulkomailla asuvan sukulaisten kanssa. Uutinen oli järkytys, mutta Samira ei uskaltanut vastustaa vanhempiaan, koska isä oli jo muutenkin väkivaltainen äitiä ja lapsia kohtaan.

Avioliitto pantiin toimeen. Perhe-elämä oli ahdistavaa ja väkivaltaista. Perheen toisen tyttären ollessa 6-vuotias Samira hakeutui Voimavarakeskukseen pyytämään apua. Synnä oli pelko tyttären kohtalosta. Aviomies suunnitteli tytölle avioliittoa kotimaassa asuvan sukulaisten kanssa. Samira haluaisi erota miehensä ja suojella lapsiaan mahdolliselta kaappaukselta ulkomaille. Päätöksenteko on kuitenkin vaikeaa, ja avioeroprosessi huoltajuuskiistoihin pelottaa.

”Jos joku kysyy pakotettiin minut

avioliittoon, sanoisin ei. Minulle ei kuitenkaan annettu vaihtoehtoja, ja olin liian nuori ja pelokas vastustamaan vanhempiäni. Kieltäytyminen ei ollut edes vaihtoehto, koska pelko seurauksista äidille ja pikkusiskolle oli niin kamala.”

Marian ja Samiran kaltaisia tapauksia – naisia, jotka pelkäävät tai ovat joutuneet pakkoavioliittoon – tulee palvelussam- me esille vuosittain noin 20. Avun tarvit- sijoiden todellinen määrä on paljon suurempi.

Tavallisesti ajatellaan, että pakkoavioliiton uhan alla ovat ainoastaan nuoret naiset, mutta ilmiö koskee kaiken ikäisiä, myös miehiä. Pakkoavioliitto on kuitenkin selkeästi sukupuolittunut ilmiö, tyttöillä ja naisilla on monikertainen riski joutua pakkoavioliittoon miehiin verrattuna. Pakkoavioliiton taustalla voi olla monenlaisia asioita: muun muassa perheiden ja sukujen välisiä sopimuksia, kunniaperiaatteita tai taloudellisia intressejä. Esimerkiksi perheen velkoja voidaan kuitata antamalla tytär velkojalle vaimoksi.

Pakkoavioliitot ovat siis todellisuutta myös Suomessa. Valitettavasti meillä on kuitenkin todella vähän tutkittua tietoa ilmiön laajuudesta. Muualla Euroopassa ilmiötä on tutkittu enemmän ja siihen on puututtu myös lainsäädännön keinoin. Pakkoavioliitto on kriminalisoitu esimerkiksi Norjassa, Maltalla, Belgiassa, Tanskassa, Saksassa, Englannissa ja Kyproksella.

Iso-Britanniassa perustettiin vuonna 2005 sisä- ja ulkoministeriön alainen pakkoavioliittoyksikkö (*Forced Marriage Unit*). Pelkästään vuoden 2013 aikana keskus avusti yhteensä 1302 pakkoavioliittotapauksessa, 18% tapauksista koski miehiä. Tapauksissa oli kytköksiä 74 eri maahan (suurin osa Pakistaniiin), vajaa 10% tapauksista kosketti vammaisia henkilöitä. Nuorin avioliittoon pakotettu oli 2-vuotias ja vanhin yli 70-vuotias.

Myös Ruotsissa on tehty selvityksiä pakkoavioliittoihin liittyen. Vuonna 2008 Tukholmassa tehtiin tutkimus, jossa haastateltiin noin 2800 yhdeksäsluokkalaista. Vastanneista 13% tytöistä ja 9% pojista ilmoitti, että heidän oletetaan noudatta-

van vanhempiensa tahtoa aviopuolison valinnassa. Vuonna 2009 Ruotsissa tehtiin *Gifta sig mot sin vilja* -tutkimus. Sen mukaan noin 70 000 nuorta Ruotsissa koki, ettei voi vapaasti valita puolisoaan. Ruotsissa on muun muassa kansallinen pakkoavioliittoja ennaltaehkäisevä ohjelma ja ohjeistus.

Suomen eduskunta hyväksyi 25.2.2015 Euroopan neuvoston naitiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen yleissopimuksen. Tämä niin sanottu Istanbulin sopimus astunee voimaan heinäkuussa 2015. Sopimus velvoittaa sopimusvaltioita toteuttamaan useita toimenpiteitä ja lainsäädäntömuutoksia. Yhtenä vaatimuksena on pakkoavioliittojen kriminalisointi.

Monika-Naiset liitto on jo pitkään nostanut esille pakkoavioliiton kriminalisoinnin tarpeen myös Suomessa. Katsomme, että nykyinen pakottamiseen liittyvä rikoslainsäädäntö ei ole riittävä, ja Suomeen tarvittaisiin erillinen laki pakkoavioliiton kriminalisoimiseksi yleisen syytteen alaisena rikoksena. Lisäksi avioliittolainsäädäntöä on uudistettava pakkoavioliittojen mitätöinnin mahdollistamiseksi.

Lainsäädännön lisäksi tarvitsemme ennaltaehkäisevän työn resursseja, tutkimusta, koulutusta, ohjeistusta ja asenteiden muutosta. Jokaisen ihmisen perusoikeus on päättää, kenen kanssa seurustelee, ja kenet valitsee avo- tai aviopuolisokseen, jos valitsee. Pakkoavioliiton kriminalisointi olisi selkeä viesti siitä, että kyseessä on räikeä loukkaus ihmisoikeuksia kohtaan, eikä sitä hyväksytä Suomessa.

Suomesta on löydettävä poliittista tahtoa turvata ihmisoikeudet kaikille kansalaisille. Tulevalla hallituskaudella on tehtävä tarvittavat lainsäädäntömuutokset ja löydettävä resurssit työlle.

Marian ja Samiran nimet on muutettu.

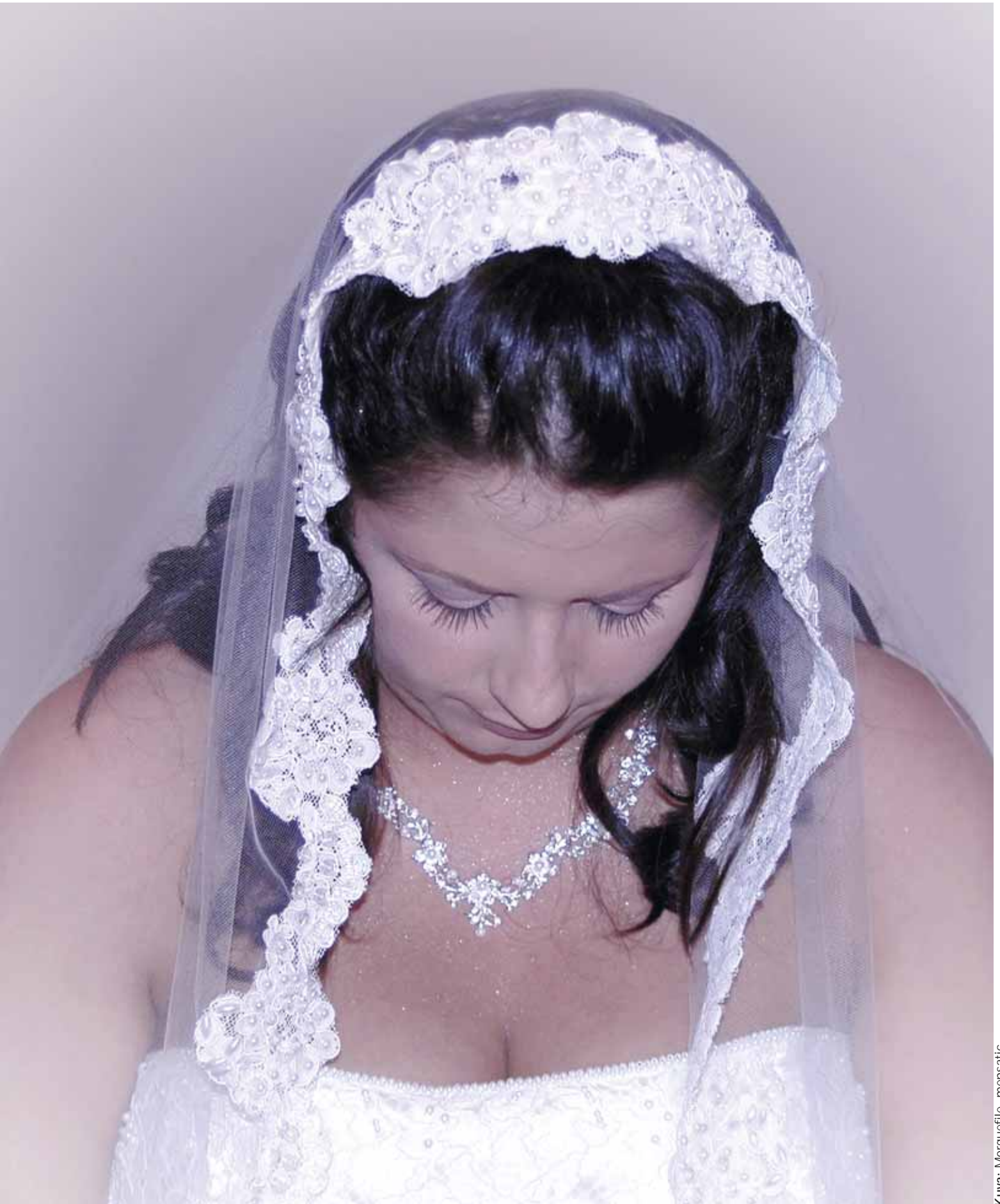
Natalie Gerbert

Voimavarakeskus Monikan johtaja

Jenni Tuominen

toiminnanjohtaja

Monika-Naiset liitto ry

Kuva: Morguefile, mensatic

Käräjäoikeus tuomitsi tekijän maksamaan minulle korvauksia. Kuka korvaukset maksaa, jos tekijä on varaton?

Mikäli tekijä tuomitaan maksamaan uhrielle korvauksia, kannattaa aina tehdä hakemus Valtiokonttorille, joka maksaa korvauksia uhrielle valtion varoista rikosvahingolain nojalla ja perii ne edelleen tekijältä. Valtiokonttori ei kuitenkaan korvaa korkoja, eikä kaikkia vahinkoja, eikä aina koko käräjäoikeuden tuomitsemää määrää. Lisäksi suoritettavien korvausten yhteismäärästä tehdään 200 euron perusvähennys. Koron ja sen osan korvauksista, mitä Valtiokonttori ei maksa, voi aina periä tekijältä ulosoton kautta. Tekijän varattomuus voi johtaa kuitenkin siihen, ettei uhri saa kaikkia tuomittuja korvauksia täysimääräisesti. Kannattaa aina myös selvittää, korvaako esim. Kela tai vakuutusyhtiö aiheutuneita kustannuksia (esim. sairaanhoitokulut).

Ex-mieheni pahoinpiteli minua suhteemme aikana. Nyt on käräjäoikeuden istunto tulossa. Voiko istunnossa olla yleisöä?

Pääsääntönä on, että oikeuden istunnot ovat yleisölle avoimia eli kuka tahansa saa tulla saliin seuraamaan istuntoa. Oikeus voi erikseen päättää käsitellä asian kokonaan tai osittain suljetuin ovin, jos esim. asiassa esitetään henkilön yksityiselämään tai terveydentilaan liittyviä arkaluonteisia tietoja. Mikäli kyseessä on ns. tavallinen pahoinpitely (esim. lyöty nyrkillä), lain asettamat edellytykset suljetuin ovin käsittelylle, eivät täyty. Vaikka oikeudenkäynnit ovat julkisia, saliin ei tavallisesti ole tulossa muita kuin osapuolet. Mikäli yleisöä sattuisi tulemaan paikalle, uhri voi aina esittää tuomarille pyynnön asian käsittelemisestä suljetuin ovin, jolloin tuomari tekee päätöksen ja perustelee sen.

Erosin aviopuolisostani ja muutin pois yhteisestä kodistamme. Nyt puolisoni ei anna minulle omia tavaroitani. Mitä voin tehdä?

Toisen omaisuutta luvattomasti hallussaan pitävä voi syyllistyä teollaan hallinnan loukkaukseen tai varoja tai omaisuutta anastaessaan kavallukseen. Asiasta kannattaa olla yhteydessä poliisiin ja tiedustella ensin, antaako poliisi virka-apua omaisuuden takaisin saamiseksi. Mikäli poliisi ei anna virka-apua esim. esineen omistussuhteen epäselvyyden takia, harkittavaksi tulee rikosilmoituksen tekeminen. Soveltuvat toimenpiteet riippuvat myös omaisuuden laadusta (kodin

yhteisessä käytössä ollutta irtaimistoa vai toisen puolison korostetusti henkilökohtainen esine, kuten esim. vaatteet, matkapuhelin). Riitaisessa avioerotilanteessa, jossa ositus on tekemättä, avun saaminen poliisilta voi olla vaikeaa. Tällöin tuomioistuimelta voi hakea pesänjakajan määräämistä osituksen loppuun suorittamiseksi.

Varatuomari
Elisa Holopainen
Lisätietoja: www.hclaw.fi

JURISTI VASTAA

1. Voidaanko parisuhdeväkivallan uhri karkottaa Suomesta tai hänen oleskelulupahakemuksensa evätä, jos hän on tullut Suomeen avioliiton perusteella ja hakee avioeroa?

Lähtökohtana on se, että ulkomaalaisen oleskelu Suomessa edellyttää oleskelulupaa. Oleskeluluvan myöntämiselle on oltava peruste, kuten voimassa oleva avioliitto. Myös jo myönnetty määräaikainen oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos niitä edellytyksiä, joiden perusteella oleskelulupa alun perin myönnettiin, ei enää ole olemassa. Ilman asianmukaista oleskelulupaa maassa oleskeleva ulkomaalainen

voidaan karkottaa Suomesta. Siten avioliiton perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen aviopuoliso voi menettää oleskeluoikeutensa, jos hänen oleskelulupansa perustui avioliittoon ja avioliitto purkautuu, ellei hän kykene osoittamaan muuta perustetta oleskelulleen Suomessa.

Avioero ei välttämättä johda oleskeluoikeuden menettämiseen, jos toinen tai molemmat puolisoista ovat jonkin Euroopan unionin jäsenen kansalaisia, joilla on oikeus liikkua vapaasti unionin alueella. Aviopuoliso, jolla on jonkin muun EU-maan kuin Suomen kansalaisuus, saa oleskella Suomessa avioeron jälkeenkin, jos hän kykenee tulemaan toimeen itsenäisesti esimerkiksi työtä tekemällä.

Parisuhdeväkivallalla on suoraan lain nojalla merkitystä oleskeluluvan säilymiseen tilanteessa, jossa avioliitto purkautuu EU-kansalaisen ja ns. kolmannen maan kansalaisen välillä. Jos esimerkiksi toinen aviopuolisoista on suomalainen ja toinen venäläinen, on avioliiton perusteella oleskeluluvan saaneella venäläisellä puolisolalla oikeus oleskella Suomessa avioerosta huolimatta, jos avioliitto on purkautunut väkivallan johdosta ja puoliso pystyy tulemaan Suomessa toimeen omillaan eron jälkeen.

2. En halua tehdä rikosilmoitusta minua seksuaalisesti hyväksikäyttäneestä miehestä, koska hänelle seuraukset voivat olla enemmän kuin tuomio Suomen oikeuslaitoksessa. Millaisissa tapauksissa seksuaalirikoksesta epäillyn jatko-oleskelulupa evätään? Entä jos saa tuomion, karkotetaanko sillä perusteella?

Oleskeluluvulle myönnetään jatkoa, jos samat edellytykset, joiden perusteella oleskelulupa alun perin myönnettiin, ovat edelleen olemassa. Pelkkä rikosepäily ei voi johtaa jatko-oleskeluluvan epäämiseen tai karkottamiseen maasta. Oleskeluluvalla Suomessa oleilevan ulkomaalaisen karkottaminen maasta edellyttää lainvoimaista syyksilukevaa tuomiota. Ulkomaalainen voidaan karkottaa, jos tuomioistuimien on todennut hänen syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta. Siten esimerkiksi tuomio seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jossa enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta, on riittävä peruste ulkomaalaisen karkottamiselle Suomesta. Myös toistuvat syyksilukevat tuomiot vähäisemmistä rikoksista voivat yhdessä muodostaa karkottamisperusteen.

3. Missä tapauksissa ulkomaalainen rikoksentekijä palautetaan kotimaahansa, tai palautetaanko missään tapauksissa?

Jos oleskeluluvalla Suomessa oleillut ulkomaalainen syyllistyy rikoksiin, voidaan hänet rikoksen vakavuudesta riippuen karkottaa ja palauttaa joko kotimaahansa tai johonkin toiseen valtioon. Karkottaa voidaan ulkomaalainen, joka on todettu syylliseksi rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta. Karkottamispäätös voidaan tällaisessa tilanteessa tehdä, vaikka ulkomaalainen rikoksentekijä jätettäisiin syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta. Samoin toistuva syyllistyminen rikoksiin johtaa ulkomaalaisen karkottamiseen.

Laissa mahdollistetaan myös sellaisen ulkomaalaisen karkottaminen, joka käyttäytymisellään on vaaraksi muiden turvallisuudelle tai joka on osallistunut Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Kyse on siis räikeistä ja onneksi harvinaisista yleistä turvallisuutta vaarantavista terroriteoista. Vaikka ulkomaalainen olisi syyllistynyt vakavaankin rikokseen, ei ketään voida kuitenkaan palauttaa alueelle, jossa vaarana on joutua kidutuksen tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi.

Saako ulkomaalaistaustaisen työntekijän tai vapaaehtoisen mahdollista rikosrekisteriä tarkistettua ulkomailta?

Kansallisista rikosrekistereistä luovutetaan tietoja kunkin maan lainsäädännön mukaisesti. Yleensä nämä edellytykset ovat varsin tiukkoja, eikä tietoja luovuteta yksityisille tahoille, kuten työnantajille. Suomenkin rikosrekisteristä tietoja luovutetaan ainoastaan tarkoin edellytyksin. Rikostekisteritiedot annetaan esimerkiksi viranomaisille virkanimityksiä varten, mutta yksityisellä sektorilla toimivalle työnantajalle niitä ei luovuteta suoraan. Mikäli työnantaja haluaa tutkia rikosrekisteriotteen työhönottoa varten, hänen on pyydettävä työnhakijaa hankkimaan otteen itsestään ja esittämään sen työnantajalle. Vuonna 2014 voimaan astui lakimuutos, jonka nojalla lasten parissa työskentelevien vapaaehtoistyöntekijöiden rikosrekisteritiedot voidaan luovuttaa vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle.

Asianajaja, varatuomari
Mika Haavisto
Lisätietoja: www.l-h.fi

Monikielistä tietoa maahanmuuttajalle

Infopankki.fi

Infopankki.fi on monikielinen verkkosivusto, joka on suunnattu Suomeen muuttota suunnitteleville ja Suomessa jo asuville maahanmuuttajille sekä maahanmuuttajia työssään neuvoville. Infopankki-palvelun sisältö jakautuu kolmeen teemaan: Muutto Suomeen, Elämä Suomessa ja Tietoa Suomesta. Muutto Suomeen -teema tarjoaa tietoa muuttajan elämäntilanteen mukaan. Teema sisältää esimerkiksi osiot Töihin Suomeen, Opiskelemaan Suomeen ja Perhe Suomeen. Elämä Suomessa -teema jakaantuu yhdeksään eri osioon ja sisältää tietoa esimerkiksi työstä, koulutuksesta ja suomen kielestä. Tietoa Suomesta -teema puolestaan tarjoaa tietoa esimerkiksi vaaleista sekä kulttuureista ja uskonnoista Suomessa.

Tietoa rikoksen uhrille

Elämä Suomessa -teeman alla sijaitseva Ongelmatilanteet-osio tarjoaa paljon tietoa rikoksen uhriksi joutuneelle. Osioista löytyy yleistä tietoa muun muassa lasten ja nuorten ongelmista, oikeusavusta ja väkivallasta. Osiossa kerrotaan myös erityisesti maahanmuuttajia koskettavista ongelmista kuten syrjinnästä ja rasismista, kunniaväkivallasta sekä ihmiskaupasta. Infopankin sivuilla on runsaasti yhteystietoja, joiden avulla käyttäjä voi etsiä apua.

RIKUsta ja sen tarjoamista palveluista löytyy tietoa useasta eri kohdasta Ongelmatilanteet-osioista. Lisäksi osiossa on myös esimerkiksi yksityiskohtaiset ohjeet rikosilmoituksen tekoon ja tietoa oikeusavusta. Osiossa määritellään myös, mitä tarkoittaa väkivalta perheessä tai parisuhteessa ja kerrotaan, mistä voi hakea apua, jos kokee väkivaltaa tai sen uhkaa. Kaikki tieto on saatavilla 12 kielellä.

Tietoa kuntien palveluista

Valtakunnallisen perustiedon lisäksi Infopankissa on tietoa sen jäsenkuntien palveluista. Infopankin jäsenkunnat ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen,

Turku, Tampere, Mikkeli, Raah-Kalajokiseutu, Ylivieskan seutu, Kokkola, Oulu ja Rovaniemi. Vuonna 2015 mukaan liittyi myös Joensuu.

Perustietosivuilla on kattavat tiedot suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista. Kuntasivut tarjoavat tarkempaa tietoa siitä, mistä palvelua saa kyseisen kunnan alueella. Kuntasivuilla löytyvät esimerkiksi poliisin, oikeusaputoimistojen ja turvakotien yhteystiedot jäsenkuntien alueella. Pääkaupunkiseudun kuntien tiedot on käännetty kaikille palvelun 12 kielelle. Muilla kunnilla on käytössään vähintään neljä kieliversiota.

Monikielisen neuvonnan työkalu

Infopankki on tehokas työkalu monikielistä neuvontatyötä tekeville. Kieliversiosta toiseen siirtyminen on helppoa, mikä mahdollistaa sen, että neuvoja voi näyttää asiakkaalle Infopankista sisältöjä tämän omalla kielellä, vaikka asiakkaalla ja neuvojalla ei olisikaan yhteistä äidinkieltä.

Neuvojilta saadun palautteen perusteella Infopankin koetaan olevan hyödyllinen erityisesti sähköpostitse tai chatissa tapahtuvassa neuvonnassa. Neuvojan työ helpottuu, kun kysymyksiin voi vastata lyhyellä saatteella ja linkittämällä edelleen Infopankin luotettavaan ja monikieliseen tietoon. Työaikaa säästyy, kun kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse itse kirjoittaa vastusta.

Infopankin kielet

suomi, ruotsi, englanti, venäjä, viro, ranska, somali, espanja, turkki, kiina, persia ja arabia. Kieliversiot ovat keskenään identtisiä. Kieltä vaihtamalla päätyy täsmälleen saman sivun kieliversioon.

Ylläpito ja yhteistyökumppanit

Infopankkia ylläpitää Helsingin kaupunki. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Kela, Maahanmuuttovirasto ja eri ministeriöt. Sisällöt on kirjoitettu yhteistyössä viranomaisten, järjestöjen ja käyttäjien kanssa. Niitä päivitetään ja kehitetään jatkuvasti. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osallisuus on huomioitu kaikissa sisällöissä. Infopankin tekstit on kirjoitettu selkeällä kielellä, joka avautuu internet-lukutaitoiselle, peruskoulutetulle henkilölle.

Lisäksi Infopankki julkaisee Finnishcourses.fi-palvelua, joka kokoaa yhteen Helsingin seudun ja Tampereen suomen ja ruotsin kielen kursseja.

Esitteiden tilaaminen

Infopankin ja Finnishcourses-palvelun maksuttomia esitteitä voi tilata osoitteesta: infopankki@hel.fi

Molemmista palveluista on saatavilla julisteita ja pienempiä flyereita. Tutustu esitteisiin osoitteesta: www.infopankki.fi/fi/kuvat

Katso esittelyvideo

Infopankki.fi-verkkopalvelusta on julkaistu esittelyvideo, jonka tarkoituksena on kertoa palvelusta ja tehdä se tutuksi käyttäjälle. Suomeen muuttota suunnittelevalle tai tänne juuri muuttaneelle on mielessään paljon kysymyksiä. Video tuo esiin, kuinka vastaukset näihin kysymyksiin löytyvät Infopankin avulla ja samalla voi löytää myös paljon tietoa, jota ei ole edes osannut etsiä. Video on julkaistu neljällä kielellä: suomeksi, englanniksi, venäjäksi ja viroksi.

Katso videot Infopankin YouTube-kanavalla: <https://www.youtube.com/user/Infopankki/>
www.infopankki.fi

Ulla Lehtonen
Tiedottaja
Infopankki.fi

Helsinki kampanjoi vanhus- ten kohtamaa lähisuhdeväki- valtaa vastaan

Helsingin kaupungin koordinoima lähisuhdeväkivaltatyön ehkäisytyöryhmä tekee aktiivista kampanjointia lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja tunnistamiseksi kaupungin alueella. Loppuvuonna 2014 toteutettiin kampanja vanhuksiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi.

Kampanja avattiin tiedotustilaisuudessa Helsingin kaupungintalolla lokakuussa. Tilaisuuden avasi kaupunginjohtaja **Jussi Pajunen**. Mukana tiedotustilaisuudessa olivat asiantuntijoina kaupungin lisäksi mainostoimisto FOLK Oy, Helsingin poliisi, THL ja järjestöt kuten RIKU. RIKU on työryhmän pysyvä jäsen.

Kampanjan tavoitteena on ollut vahvistaa ikääntyneitä ihmisiä ja heidän läheisiään ottamaan puheeksi koettu ja havaittu väkivalta sekä hakemaan kokemuksiinsa apua. Tutkimusten mukaan jopa joka neljäs vanhus on kokenut väkivaltaa läheisensä aiheuttamana.

Väkivallan ottamista puheeksi nostettiin keskusteluun lyhytelokuvalla ja julistekampanjalla. Lyhytelokuvan on ohjannut palkittu elokuvaohjaaja **Klaus Härö**. Elokuva esitettiin alkufilminä muun muassa Helsingin elokuvateattereissa. Juliste palkittiin Suomen Markkinointiliiton (MARK) hopeajyvä-palkinnoilla. Molemmat tuotokset ovat nähtävillä osoitteessa <http://www.kotivakivalta.fi/>.

Jenni Lehtonen

Etelä-Suomen aluejohtaja
RIKU

> Kaupunginjohtaja Jussi Pajunen avasi kampanjan tiedotustilaisuuden.

RIKU mukana Lapin matkailun turvallisuusverkostossa

Vuonna 2009 Lapissa lähdettiin kehittämään matkailun turvallisuusjärjestelmää, joka vastasi sekä matkailuyrittäjiltä että viranomaisilta tulleseeseen tarpeeseen. Turvallisuuden merkitys kasvaa koko ajan globaalissa matkailussa.

Lapissa kehittämissyhteistyön malliksi päätettiin ottaa laaja-alainen verkostoyhteistyö. Verkoston toimijoina on yrityksiä, kunnan ja valtion viranomaisia, järjestöjä ja oppilaitoksia. Kuusi vuotta kestäneen ja kuusi hanketta sisältäneen hankekokonaisuuden ansiosta matkailuyritysten ja -palveluiden turvallisuustaso on noussut ja turvallisuustyötä viedään nyt eteenpäin koko Lapin alueella. Toimintaa on rahoitettu Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja aluekehitysrahaston (EAKR) avulla. Osarahioittajina ovat olleet lappilaiset verkostotoimijat.

RIKU lähellä asiakasta

Verkostoyhteistyötä on tehty koko Lapin alueella, 11 matkailualueella järjestetyissä työpajoissa vertaisoppimisen ja yhteisen ongelmanratkaisun keinoin. Yhteistyön periaatteena on avoin verkosto, jossa kaikkien toimijoiden rooli tunnustetaan ja tunnustetaan.

RIKU on ollut aktiivisesti verkostotoiminnassa mukana. Aluejohtaja **Päivi Alanne-Kunnari** on käynyt työpajoissa kertomassa RIKUn toiminnasta ja palveluista, jotka ovat tarjolla sekä kotimaisille että ulkomaalaisille asiakkaille. Lisäksi RIKU on osallistunut useisiin turvallisuusharjoituksiin, joissa on harjoiteltu toimintaa onnettomuustilanteissa, kuten rinneonnettomuudessa.

Matkailutoimijoille mieluisana yllätyksenä on tullut tieto siitä, että RIKU auttaa myös onnettomuustapauksissa eikä vain rikoksen sattuessa. RIKUn rooli tulee esille, jos onnettomuutta aletaan tutkia rikoksena.

Myös RIKUn kielipalvelut ja auttamisketjun saumaton yhteistyö ulkomaalaisen asiakkaan kotimaahan asti on sellaista osaamista, joka on tervetullut lisä ulkomaalaisen matkailijan palvelutarjonnassa. Kaikki 11 matkailualueetta ovat laatineet turvallisuussuunnitelmat, joita päivitetään säännöllisesti ja jot-

ka sisältävät toimijoiden roolit ja yhteystiedot, mukaan lukien RIKUn tiedot.

Työkaluja matkailuyrityksille

Aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari on ohjausryhmän puheenjohtajana hankkeessa, jossa on kehitetty riskienhallinta- ja omavalvontatyökalut matkailuyritysten käyttöön.

”Sähköiset työkalut ovat erittäin käytännönläheisiä ja muutenkin sivusto auttaa yrittäjää ennakoivan turvallisuustyön alkuun. Ohjausryhmässä olemme käyneet aktiivista keskustelua toimenpiteistä ja pystyneet todella vaikuttamaan tulosten sisältöön. Ohjausryhmätyöskentely on ollut erittäin tuoksellista”, sanoo ohjausryhmän jäsen, pelastusylitarkastaja **Seppo Lehto** Lapin aluehallintovirastosta. Työkalut julkaistaan maaliskuussa 2015 ja linkki niihin tulee RIKUn Lapin aluetoimiston nettisivuille.

Päivi Alanne-Kunnari
Lapin aluejohtaja
RIKU

Eija Raasakka
projektipäällikkö
Lapin ammattikorkeakoulu, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti

> RIKUn Lounais-Suomen vapaaehtoisia vainoa käsittelevässä koulutustilaisuudessa.

Vaino puhuttaa myös RIKUn vapaaehtoisia

Vainoon liittyvä lakimuutos on herättänyt paljon julkista keskustelua. Odotetun lainmuutoksen tarpeellisuuden ovat osoittaneet tehdyt rikosilmoitukset, joiden määrä on ylittänyt reilusti ennakoarviot. Viime vuonna ilmoituksia tehtiin yli 600, kun niitä etukäteen arvioitiin tehtävän noin 150. Lounais-Suomen alueen vapaaehtoiset kokoontuivat isolla joukolla 11.3.2015 kuuntelemaan, kun varatuomari **Hanna Söderlund** kertoi vainosta ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä.

Vapaaehtoiset kohtaavat vainon kohteeksi joutuneita sekä RIKUn Auttavassa puhelimesta että tukisuhteissa. Aihe on uhrille vaikea sekä kokemuksena että usein myös todistaa. Jutusta joutuu rakentamaan yhden kokonaisuuden monista osateoista, jotka ovat saattaneet tapahtua hyvinkin pitkällä aikavälillä. On tärkeää, että RIKUssa tunnustetaan vainon uhrit, sillä vainottu itse saattaa olla kykenemätön hahmottamaan tilanteensa kokonaisuutta.

Keskustelussa pohdittiin, alkaako vainon kriminalisointi näkyä myös koulukiusaamistapauksissa. Miten lakia sovelletaan koulumaailmassa tapahtuvaan kiusaamiseen, joka saattaa täyttää vainon tunnusmerkit?

Kysymyksiä nousi myös sosiaalisen median merkityksestä vainotapauksissa. Jos joku laittaa esimerkiksi loukkaavan tekstin kera valokuvan jostakin toisesta nettiin ja kuvaa jaetaan tuhansia kertoja, uhrille teko täyttää vainon tunnusmerkistön toistuvaisuuden osalta. Kuitenkin ensimmäinen tekijä on laitannut kuvan vain kerran jakoon. Sosiaalisessa mediassa vainoaminen on helppoa, ajasta ja paikasta riippumatonta. Se on erittäin tehokas keino aiheuttamaan kohteelle henkistä sekä joskus myös fyysistä kärsimystä.

Tiina Rantanen
Lounais-Suomen aluejohtaja
RIKU

Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuskokemukset Helsingissä

Helsingin kaupungin tietokeskuksen 2014 julkaisema tutkimus keskittyi tutkimaan toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten 15–29 -vuotiaiden nuorten turvattomuuskokemuksia, rikosten uhriksi joutumista ja näkemyksiä poliisin toiminnan tasapuolisuudesta Helsingissä. Tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 2013.

Toisen polven maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat kasvaneet ja käyneet koulunsa Suomessa, joten he eivät siltä osin poikkea niin sanotusta kantaväestöstä. Tutkimuksen vertailuryhmänä olivat samankäiset suomen- ja ruotsinkieliset kantaväestön edustajat.

Näkyvästi etniset ja naiset turvattomimpia

Suomessa suhtaudutaan torjuvimmin sellaisiin ryhmiin, joista maahanmuuttajataustaisuus näkyy ulkoisesti. Tämän voi olettaa vaikuttavan turvallisuuden tunteeseen siten, että se vaihtelee maahanmuuttajaryhmittäin.

Maahanmuuttajataustaiset naiset kokivat tutkimuksen mukaan enemmän turvattomuutta kuin maahanmuuttajataustaiset miehet sekä kantaväestöön kuuluvat naiset. Maahanmuuttajataustaiset miehet kokivat turvattomuutta lähes saman verran kuin kantaväestön miehet.

Naisilla etnisen taustan näkyminen lisäsi koettua turvattomuutta niin omalla asuinalueella, kaupungin keskustassa kuin liikennevälineissä. Miesten joukossa erot ovat niin pieniä, ettei taustan näkyvyydellä ole merkitystä. Helsingin keskustassa näkyvästi etnistaustaiset miehet kokivat olonsa jopa kantaväestön miehiä turvallisemmaksi.

Puistot, kävelytiet ja metsät koettiin erityisen turvattomiksi paikoiksi naisten keskuudessa. Asemat, ravintoloiden läheisyys ja ostoskeskukset olivat miehille turvattomuutta herättäviä paik-

koja. Kolmannes vastaajista kertoi välttelevänsä turvattomina kokemiansa paikkoja.

Rikokset ja väkivalta

Omaisuusrikosten kohteeksi toisen polven maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat joutuneet vuoden aikana hieman useammin kuin kantaväestön nuoret. Tyypillisesti maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat joutuneet polkupyörävarkauden tai muun varkauden kohteeksi.

Kantaväestön nuoret joutuvat hieman enemmän väkivallan ja uhkailun kohteeksi kuin maahanmuuttajataustaiset nuoret, sekä naisten että miesten kohdalla. Sekä kantaväestön että maahanmuuttajataustaiset naiset kokivat eniten seksuaalista ahdistelua ja väkivaltaa ja miehet puolestaan muuta erittelemätöntä uhkailua ja väkivaltaa.

Kaikkien Suomessa asuvien maahanmuuttajien riski joutua väkivallan kohteeksi on selvästi suurempi kuin kantaväestön. Esimerkiksi pahoinpitelyn kohteeksi joutumisen todennäköisyys on yli kaksinkertainen. Merkittävä osa kohonneesta riskistä aiheutuu joidenkin maahanmuuttajaryhmien sisäisestä väkivaltarikollisuudesta.

Kokemukset poliisista

Joka neljäs vastaajista sanoi, että poliisi puuttui nuorten tekemisiin tasapuolisesti taustasta riippumatta. Lähes puolet vastaajista ei kuitenkaan osannut ottaa kantaa kysymykseen. Melkein viidennes oli sitä mieltä, että vähemmistöt kuten somalit, romanit ja ”tummaihoiset” joutuivat helpommin poliisin silmätikuksi. Seitsemän prosenttia vastasi, että poliisi tarkkailli erityisesti kantaväestön nuoria.

Toiveita turvallisuuden lisäämiseksi

Nuorilta kysyttiin myös, mitkä toimenpiteet voisivat parantaa kaupungin viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Sekä maahanmuuttajataustaisten että kantaväestön nuoret olivat sitä mieltä, että kaupungin viihtyisyyttä ja turvallisuutta voitaisiin lisätä katujen ja puistojen valaistuksen parantamisella, poliisipartioinnin ja vartijoiden lisäämisellä. Vahvin ero turvattomuuskokemuksissa kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä oli suhtautumisessa alkoholiin: maahanmuuttajataustaiset pitivät kantaväestöä tärkeämpänä alkoholin käytön valvontaa.

Tiivistelmä:

Heli Yli-Räisänen

Koko tutkimus on luettavissa Helsingin kaupungin sivuilta.

Kuva: Morguefile, meischmitz

Uusi yhdenvertaisuuslaki tehostaa syrjintään puuttumista

Yleisradio selvitti joitakin vuosia sitten, mitä perusoikeutta suomalaiset arvostavat eniten. Liki 70 prosenttia kansalaisista pitää yhdenvertaisuutta merkittävimpana perusoikeutena.

Vuoden 2015 alussa tuli voimaan uudistettu yhdenvertaisuuslaki, joka laajentaa lakiin sisältyvää syrjinnän kieltoa olennaisesti aikaisempaan lakiin verrattuna. Nyt yhdenvertaisuuslaki velvoittaa muun muassa yritykset ja palvelujen tarjoajat kiinnittämään enemmän huomiota siihen, että yhdenvertaisuus toteutuu niiden toiminnassa. Yritysten on muun muassa huolehdittava siitä, että myös vammaiset henkilöt voivat käyttää niiden tarjoamia palveluja.

Rikoslaki on jo vuodesta 1995 kieltänyt sakan tai vankeuden uhalla syrjinnän muun muassa kaupoissa ja palveluissa sekä työelämässä. Rikoslain perusteella sakkoja on tuomittu esimerkiksi silloin, kun pyörätuolilla liikkuvaa henkilöä ei ole päästetty kauppaan tai romaneja ei ole palveltu samoin kuin muita huoltasemalla.

Yhdenvertaisuuslaki antaa joissain tilanteissa rikoslakia paremmat mahdollisuudet osoittaa, että henkilön huonon kohtelun syynä on ollut tämän henkilökohtainen ominaisuus kuten ikä, vammaisuus, seksuaalinen tai sukupuolinen suuntautuminen, uskonto tai vakaumus. Tällaisen syrjivän kohtelun todellista syytä ei useinkaan sanota ääneen, minkä takia syrjintää voi olla vaikea näyttää toteen rikoksena. Yhdenvertaisuuslaissa asian selvittämistä on helpotettu säätämällä, että syrjinnästä *epäillyn* on pystyttävä osoittamaan jokin muu kuin syrjivä peruste toiminnalleen.

Rikosuhripäivystys on jo vuosia neuvonut ja tukenut asiakkaitaan syrjintäasioissa. RIKUssa tukea ja neuvontaa saa riippumatta siitä, päädytäänkö asiaa viemään eteenpäin rikoslain tai yhdenvertaisuuslain keinoin.

Syrjintä on erityisen haitallista sen vuoksi, että se viestii syrjitylle, ettei häntä kohdeltu huonommin sattumalta. Tämän ominaisuutensa takia hän voi myös tulevaisuudessa tulla huonommin kohdelluksi. Syrjintä loukkaakin vakavasti sitä perusarvoamme, että jokainen ihminen on yhtä arvokas, ja hänellä on oikeus tulla kohdelluksi yksilönä eikä jonkun ryhmän jäsenenä.

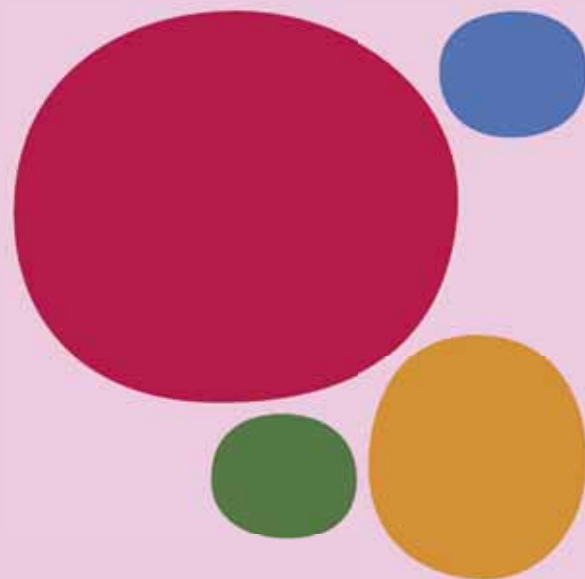
Rainer Hiltunen
toimistopäällikkö
yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

- Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän kaikilla elämänalueilla muun muassa työelämässä tai työhönotossa, koulutuksessa ja palvelujen tarjonnassa.

- Yhdenvertaisuuslaissa kiellettyjä syrjintäperusteita ovat alkuperä, uskonto/vakaumus, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, ikä, kansalaisuus, kieli, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila sekä muu henkilöön liittyvä syy. Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän sukupuolen ja sen ilmaisun sekä sukupuoli-identiteetin perusteella.

- Ohjeita, neuvoja ja tukea saa tasa-arvoasioissa tasa-arvovaltuutetun toimistosta (www.tasa-arvo.fi) ja muiden syrjintäperusteiden osalta yhdenvertaisuusvaltuutetulta (www.syrjinta.fi). Työelämän asioissa voi ottaa yhteyttä myös työsuojeluviranomaisiin (www.tyosuojelu.fi).

- RIKUn syrjinnän vastaisessa neuvonnassa kartoitetaan syrjintäkokemuksen luonne sekä toiminta- ja avunsaantimahdollisuudet. Lisätietoja ja alueelliset neuvontanumerot www.riku.fi.

MITEN RIKU VOI AUTTAA NUORTA?

RIKUn nuorten nettisivuilta löytyy tietoa rikosasioista niin nuorille kuin nuorten läheisille ja nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille: www.riku.fi/nuoret

IRC-galleriassa toimii RIKUn nuorten yhteisö. Siellä voit kysyä ja keskustella rikosasioihin liittyvästä kokemuksestasi työntekijöiden kanssa.

Chatissä saat neuvoa ja ohjeistusta niin itsellesi kuin mahdollisesti rikoksen uhriksi joutuneelle ystävällesi. RIKUchat on auki tiistaisin klo 17:00-19:00 ja muutoin ma-pe klo 9:00-15:00 työntekijän ollessa työpisteellään. Chatin löydät IRC-gallerian ja

RIKUn nettisivujen kautta. RIKUn tavoittaa myös Twitteristä, Facebookista ja ask.fm:sta.

Oletko tutustunut RIKUn uusiin materiaaleihin?

RIKUn nuorten projekti on tuottanut videoita, jotka toimivat väkivallan puheeksi ottamisen välineinä nuorille. Videoiden lisäksi nettisivuilta löytyy Mobihubu Rikos -peli, jolla voi testata tietoutta rikosasioissa.

Kiinnostava opas ammattilaisille!

RIKUn nettisivuilta löytyy opas
Ulkomaalaistaustaisen rikoksen uhrin
kohtaaminen. Siihen on koottu pääpiirteitä

ulkomaalaistaustaisen asiakkaan kohtaamisen
haasteellisista kysymyksistä. Katso www.riku.fi ->
Oppaat ja ohjeet

KESKUSTOIMISTO keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 7.krs
00240 Helsinki

Toiminnanjohtaja
Leena-Kaisa Åberg
gsm 050 3378 703

Kehitysjohtaja
Jaana Koivukangas
gsm 040 512 9335

Koordinaattori
Ihmiskaupan uhrien auttamistyö
Pia Marttila
gsm 040 630 9669

RIKU-lehden toimitussihteeri
Heli Yli-Räisänen
gsm 050 593 0326

Nuorten hanke
Projektipäällikkö
Maatu Arkio-Lampinen
gsm 040 6744 895

Projektsuunnittelija
Katriina Kallio
gsm 040 6791 673

Projektsuunnittelija
Terhi Laitala
gsm 040 670 5344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO etelasuomi@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4.krs
00240 Helsinki
Etelä-Suomen alueen kunnat palvelu-
pisteittäin. Alueen toimistojen yhteinen
s-postiosoite etelasuomi@riku.fi

Aluejohtaja
Jenni Lehtonen
gsm 050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
puh. (09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Toiminnanohjaajat
Anne Veijola
gsm 040 523 0595

Liina Heinonen
gsm 0400 971 940

Toiminnanohjaaja
Riitta Putkonen
gsm 040 6720 988

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Tuija Hellsten
gsm 0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Tuija Hellsten
gsm 050 402 1158

Kymenlaakson palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Marjukka Suurpää
gsm 0500 981 837

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Janiina Mieronkoski
gsm 040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Janiina Mieronkoski
gsm 040 652 8341

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO itasuomi@riku.fi

Siltakatu 14 B 26, 4. krs
80100 Joensuu
puh. (013) 221 990
Alueen toimistojen yhteinen s-posti-
osoite itasuomi@riku.fi

Aluejohtaja
Jaana Rossinen
gsm 040 507 0795

Lähisuhdeväkivaltatyön
koordinaattori
Suvi Essel
gsm 050 428 9360

Joensuun palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Annariina Tahvanainen,
gsm 040 725 6001

Savonlinnan palvelupiste
Savonlinnan kriisikeskus
Olavinkatu 40 A,
57130 Savonlinna

Yhdyshenkilö
Sisko Stolt
puh. (015) 273 700

Kuopion palvelupiste
Kuopion kriisikeskus
Suokatu 27, 70100 Kuopio
puh. (017) 262 7733

Toiminnanohjaaja
Eila Kersalo
gsm 050 557 6712

Mikkelin palvelupiste
Mikkelin kriisikeskus
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkelä

Yhdyshenkilö
Sari Kuitunen
puh. (015) 214 401

Lappeenrannan palvelupiste
Saimaan kriisikeskus
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

Yhdyshenkilö
Maarit Kuntola
gsm 050 501 7994

LAPIN ALUETOIMISTO lappi@riku.fi

Maakuntakatu 29 -31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Aluejohtaja
Päivi Alanne-Kunnari
gsm 0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Aliisa Ylipartanen
gsm 0400 979 026

Meri-Lapin palvelupiste
Kriisikeskus Turvapoiju
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Toiminnanohjaaja
Maria-Riitta Saares,
gsm 040 631 8550

Itä-Lapin palvelupiste
Tunturilan Setlementti
Särkeläntie 4 98120 Kemijärvi
Yhdyshenkilö
Jutta Salmela
gsm 0400 970 081

Ylä-Lapin palvelupiste
Sámi Soster ry
Sajos, 99870 Inari

Yhdyshenkilö
Anne Näkkäljärvi
gsm 040 350 4007

**LOUNAIS-SUOMEN
ALUETOIMISTO**
lounaissuomi@riku.fi

Yliopistonkatu 24 B 28
20100 Turku
Alueen toimiston yhteinen s-postiosoite
lounaissuomi@riku.fi

Aluejohtaja
Tiina Rantanen
gsm 050 551 5055

Turun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Leila Taipale,
puh. (02) 235 5055
gsm 050 340 3580

Salon palvelupiste
Salon Kriisikeskus Etappi
Rummunlyöjänkatu 7 B, 2.krs.
24100 Salo

Yhdyshenkilö
Jutta Sohlman
gsm 050 304 7015

Porin palvelupiste
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Satakunnan piiri ry
Antinkatu 8
28100 Pori

Yhdyshenkilö
Tuija Mäntylä,
gsm 050 593 6706

Rauman seudun palvelupiste
Rauman seurun palvelupiste
Ankkuripaikka
Valtakatu 13, 26100 Rauma

Yhdyshenkilö
Heidi Väkiparta,
gsm 050 375 5338

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO
lansisuomi@riku.fi

Kauppapuistikko 26, 65100 Vaasa

puh. (06) 317 5654
Alueen yhteinen s-postiosoite
lansisuomi@riku.fi

Aluejohtaja
Mika Lindén
gsm 050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Mari Kallio-Könnö
gsm 0400 175 269

Kokkolan seudun palvelupiste
Kokkolan Ensi- ja turvakoti
Sairaalakatu 9, 67100 Kokkola

Toiminnanohjaaja
Marika Pynttari
gsm 0440 548265

Seinäjoen seudun palvelupiste
Kauppakatu 1 (Järjestöotalo, 2.krs)
60100 Seinäjoki

Toiminnanohjaaja
Tiina Autio
gsm 040 350 3923

**POHJOIS-SUOMEN
ALUETOIMISTO**
pohjoissuomi@riku.fi

Kaarretie 14, 90500 Oulu
Alueen yhteinen s-postiosoite pohjois-
suomi@riku.fi

Aluejohtaja
Maarit Saukko
gsm 040 543 3495

Oulun seudun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Tanja Korkala
gsm 044 7868894

Kajaanin seudun palvelupiste
Kauppakatu 1 B, 87100 Kajaani

Toiminnanohjaaja
Jaana Vanhala
gsm 040 822 5200

Raahen seudun palvelupiste
Kaarretie 14, 90500 Oulu

Toiminnanohjaaja
Tanja Korkala,
gsm 044 786 8894

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
sisasuomi@riku.fi

Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere
fax. (03) 3141 8515

Aluejohtaja
Katariina Westman
puh. (03) 3141 8513
gsm 050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste
Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs
33100 Tampere

Toiminnanohjaaja
Marjo Pakkala
puh. (03) 3141 8513
gsm 045 8024834

Sastamala-Huittisten palvelupiste
Sastamalan tukitalo
Tampereentie B, 38200 Sastamala

Yhdyshenkilö
Tiina Iso-Aho
puh. (03) 512 0501

Jyvässeudun palvelupiste
Jyväskylän kriisikeskus Mobile
Asemakatu 2. 40100 Jyväskylä

Toiminnanohjaaja
Lea Manninen
puh. (014) 266 7150
gsm 050 368 0188

Kanta-Hämeen palvelupiste
Kirjastokatu1, 13100 Hämeenlinna

Toiminnanohjaaja
Rebekka Wadhwa
gsm 050 378 2877

Yhteystiedot netissä:
www.riku.fi